

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

**Vybrané architektonické prvky
chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře
v dialogu s digitálními médii**

Selected architectural elements
of the St. Barbara's church in Kutná
Hora in dialogue with digital media

Vypracovala: Michaela Vágnerová
Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

podpis studenta

Poděkování

V první řadě bych ráda vyjádřila své upřímné poděkování panu Mgr. Karlu Řepovi, Ph.D., za veškeré cenné rady a připomínky, které mi v průběhu mé práce poskytl. Dále bych ráda také poděkovala nejen všem členům mé rodiny, ale i přátelům za jejich podporu a trpělivost.

Abstrakt

Bakalářská práce se v teoreticko-praktické rovině zabývá pozdně gotickým chrámem sv. Barbory v Kutné Hoře. Teoretická část odkrývá vlastní historii stříbrného města Kutná Hora a pokračuje podrobným architektonickým rozbořem kutnohorského chrámu, podpořeným obsáhlou obrazovou dokumentací. V praktické části se práce zaměřuje na autorskou tvorbu tří plakátů inspirovaných architektonickými prvky této monumentální stavby. Tyto prvky jsou graficky volně reinterpretovány s pomocí digitálních technologií, konkrétně vektorových programů. S ohledem na edukační potenciál plakátů jsou do nich integrovány také stručné informativní texty.

Klíčová slova: architektura, gotické umění, chrám sv. Barbory, Kutná Hora, katedrála, pozdně gotické klenební systémy, těžba stříbra, havíři, Petr Parlář, Matyáš Rejsek, Benedikt Ried, mistr Hanuš, Josef Mocker, poster

Vágnerová, Michaela. *Vybrané architektonické prvky chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře v dialogu s digitálními médii*. České Budějovice, 2024. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

Abstract

The bachelor's thesis theoretically and practically examines the late Gothic church of St. Barbara in Kutná Hora. The theoretical part unveils the history of the silver city of Kutná Hora and continues with a detailed architectural analysis of the Kutná Hora church, supported by extensive photographic documentation. The practical part of the thesis focuses on the creation of three posters inspired by the architectural elements of this monumental building. These elements are graphically reinterpreted using digital technologies, specifically vector programs. Considering the educational potential of the posters, brief informative texts are also integrated into their design.

Keywords: architecture, Gothic art, St. Barbora's church, Kutná Hora, cathedral, late Gothic vaulting systems, silver mining, miner, Petr Parlář, Matyáš Rejsek, Benedikt Ried, master Hanuš, Josef Mocker, poster

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1 Pozdně gotické klenební systémy.....	9
2 Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře v kulturně-historických souvislostech.....	13
2.1 Město Kutná Hora	13
2.2 Chrám sv. Barbory v průběhu staletí	18
2.3 Restaurování a dostavba chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře v letech 1884–1905	24
3 Architektonická analýza chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře.....	27
3.1 Rozbor vnějšího členění chrámu.....	28
3.2 Rozbor vnitřního prostoru chrámu	33
II. Praktická část	42
4 Klenební systémy chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře jako zdroj inspirace pro sérii grafických posterů	43
4.1 Realizace série grafických posterů	44
4.2 Vzdělávací zaměření posterů	46
Slovník	49
Seznam použitých zdrojů.....	56
Seznam příloh	60
Zdroje příloh.....	115

Úvod

Na začátek bakalářské práce je nutné zmínit osobní spojení autorky nejen s městem Kutná Hora, ale i přímo s chrámem sv. Barbory. Jedno z mnoha svatobarborských gotických oken bylo zasvěceno Josefu Jaromíru Štětkovi, několikanásobnému pradědu autorky. V 60. letech 19. století působil jako starosta Kutné Hory, významně se podílel na rozvoji města, a proto je dodnes zapsán na seznamu čestných občanů stříbrného města.

Bakalářská práce je ve formě teoreticko-praktické. V teoretické části se první kapitola zaměřuje na obecný a stručný popis pozdně gotických klenebních systémů. Druhá kapitola se ponoří do bohatého historického a kulturního vývoje pozdně gotického chrámu sv. Barbory i samotného královského města Kutná Hora, nacházejícího se v srdci České republiky. Součástí je podrobný popis stavebních etap a vliv klíčových architektů, již se významně podíleli na výstavbě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře.

Třetí kapitola je zaměřena na vnější i vnitřní analýzu a popis samotného chrámu a částečně jeho okolí. Chrám sv. Barbory je na první pohled ucelená a dokonalá stavba, ale ve skutečnosti skrývá nespočet odchylek a nedokonalostí, které podtrhávají rozsáhlou stavební historii.

Druhá, tedy praktická, část se zaměřuje na tvorbu grafických vektorových plakátů s hlavním motivem pozdně gotických klenebních systémů, které svou složitou strukturou a harmonickým provedením nabízejí bohatý inspirační materiál pro tvůrčí interpretaci. Zdůrazněním vybraného prvku společně s kompozičním řešením může poster diváka navést na konkrétní obsah a nasměrovat jeho pozornost na zajímavý prvek dané památky. Doplňující text na jednotlivých posterech poskytuje divákovi základní informace, tím diváka edukuje a zároveň vzbuzuje zájem o hlubší prozkoumání památky.

Bakalářskou práci doprovází soubor autorských fotografií, ve kterém jsou zahrnuty pohledy na jednotlivé části chrámu, jež mohou být pro lidské oko příliš vzdálené nebo jsou špatně dohledatelné v literatuře či v internetových zdrojích. Poskytuje tak čtenáři vizuální propojenost s teoretickou částí.

Součástí je také slovník pojmů, který slouží jako užitečný prostředek pro seznámení čtenáře s terminologií používanou v oblasti sakrálních uměleckých děl.

I. Teoretická část

1 Pozdně gotické klenební systémy

První kapitola této bakalářské práce se při komplexním zkoumání chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře a jeho historického vývoje soustředí na obecnou analýzu pozdně gotických klenebních systémů, které jsou klíčovým prvkem architektonické a estetické kompozice chrámu.

Středověcí stavitelé používali pro vytváření konstrukčních prvků staveb empirická pravidla, jež byla rozšířená po celé Evropě.¹ Základ pro klenební systémy byl položen již ve starověkých civilizacích, které používaly určitou formu nosných konstrukcí. Schopnost klenout si osvojili nejen Římané po vzoru Etrusků, ale i východní Byzanc.² Klenba se nicméně stala klíčovým prvkem sakrálních staveb až v období středověku v podobě vypouklé stavební konstrukce.

V knize „Construction Techniques in the Age of Historism“ se jeden z autorů, Santiago Huerta³, v jedné z kapitol věnoval technickým výzvám při stavbě gotických kleneb a teorii konstrukčního navrhování. Během konstruování gotické klenby se vždy vyskytly technické problémy, které bylo třeba vyřešit, jelikož hlavním úkolem klenby nebyla dekorativnost, nýbrž bezpečnost. Klenba musela být schopna vydržet tíhu střechy, a to po velmi dlouhou dobu.⁴

Huerta uvádí, že v prvních dokumentárních důkazech pocházejících z pozdní gotiky jsou zapsány architektonické poznatky, které přetrvávaly v různých stavebních příručkách až do 20. století. Tyto poznatky fungují jako souhrn znalostí z různých období a popisují faktory ovlivňující např. dlouhodobou výdrž staveb. Nejde totiž ani tak o pevnost stavby jako spíše o její stabilitu. Proto byla pro návrh oblouků a kleneb staveb vytvořena a nezávisle na jejich velikosti používána proporční pravidla, kterých se středověcí mistři drželi.⁵

¹ [Srov.] HASSLER, Uta, Christoph RAUHUT a Saintago HUERTA. *Construction Techniques in the Age of Historicism*. Hirmer Publishers, 2012. s. 183.

² [Srov.] MENCL, Václav. *České středověké klenby*. Praha: Orbis, 1974. s. 7.

³ Santiago Huerta Fernández (narozen r. 1955) je španělský profesor, architekt a výzkumník v oblasti stavebnictví.

[Srov.] Santiago Huerta Fernández. Online. Dostupné z:

https://es.wikipedia.org/wiki/Santiago_Huerta_Fernández [cit. 2024-06-04].

⁴ [Srov.] HASSLER, Uta, Christoph RAUHUT a Saintago HUERTA. *Construction Techniques in the Age of Historicism*. Hirmer Publishers, 2012. s. 163.

⁵ [Srov.] Tamtéž, s. 183.

Tlak gotických kleneb je velmi podobný jako u kleneb románského slohu. Zásadní výhodou jsou opěrné oblouky, které tlak soustředěný do určitých bodů dokáží rozložit.⁶

Základním a zároveň charakteristickým klenebním systémem gotické architektury byla klenba křížová žebrová. Postupem času docházelo k výraznějšímu členění klenební plochy pomocí stále většího množství žebor. Zmnožení žebor vedlo ke vzniku různých variant žebrové klenby. Klenební vzory byly najednou rozmanitější, např. klenba obkročná, pětídílná, šestídílná či osmídílná a také klenba síťová a hvězdová.⁷

Nejmarkantnější rozdíl ve vývoji kleneb nastal v období pozdní gotiky, kdy začínají vznikat nadmíru komplikované a propracované klenební vzory. Žebra, která dříve plnila funkci nosnou, najednou získávají dekorativní rozměr.

Jako vyvrcholení vývoje kleneb s konstrukčními žebry zaujala přední místo na přelomu 15. a 16. století klenba kroužená, která vznikla na základě určité změny síťových a částečně i hvězdových kleneb. Základní klenba se v charakteru nemění, ale žebra, jež byla dříve rovná, se začínají prohýbat, přičemž nejdůležitější části klenby byly zpočátku stále přímočaré. Důležitý progres v pojetí kroužené klenby nastává na konci 80. let 15. století současně v Čechách i jižním Německu, kdy už nejde pouze o doplnění síťového schématu zahnutými liniemi, ale jedná se o čistě krouženou kresbu.⁸

Nejpoužívanějším schématem kroužené klenby byla několicípá hvězdice, mající čtyři, šest a mimořádně i osm cípů. Hvězdice bývá periodicky opakována podél středové osy chrámu.⁹

První čistě kroužená klenba v Čechách vznikla v Praze ve Vladislavském sále pod vedením stavitele Benedikta Rieda¹⁰. Šesticípé hvězdice mají někdy i tři žebra na

⁶ [Srov.] VALCÁRCEL, J.P., J. DOMÍNGUEZ, E. MARTÍN a F. ESCRIG. *Structural Behaviour Of Gothic Vaults. Structural Studies, Repairs and Maintenance of Heritage Architecture* [online]. 2003, VIII.(66), s. 242.

⁷ [Srov.] LIPANSKÁ, Eduarda. *Historické klenby*. Praha: EL Consult, 1998. s. 17.

⁸ [Srov.] MENCL, Václav. *České středověké klenby*. Praha: Orbis, 1974. s. 83 a 94 a také MENCL, Václav. *Vznik a vývoj gotické kroužené klenby, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1934*, Praha 1935. s. 99–100.

⁹ [Srov.] MENCL, Václav. *České středověké klenby*. Praha: Orbis, 1974. s. 83 a 94.

¹⁰ Benedikt Ried z Pístova (1454–1534/36), známý též jako Rejt, Rieth, Reijt či jako Beneš z Loun, popř. Beneš Lounský, byl český stavitel, architekt a projektant německého původu.

[Srov.] Benedikt Rejt. Online. Dostupné z: <https://zivotopis.osobnosti.cz/benedikt-rejt.php> [cit.2024-06-04].

sobě, aby při protnutí jednotlivých žeber mohla být vzájemně provlečena.¹¹ Celá klenba tak působí velmi ladným dojmem.

Součástí zejména gotických kleneb je tzv. svorník, závěrečný kámen, jenž je umístován ve vrcholu žebrové klenby, někdy také v protnutí klenebních žeber. Úkolem svorníku je svádět tlaky klenebních žeber. Většinou je zdoben malbou či reliéfem. V pozdně gotické architektuře se podstatně častěji používají tzv. visuté svorníky, které jsou svedeny do prostoru. Někdy jsou v místě svorníku spuštěny lustry osvětlující místnost, jako to je právě ve výše zmíněném Vladislavském sále v Praze.¹²

Další prvky typické pro pozdně gotické období jsou kromě visutých svorníků a složitých čistě dekorativních klenebních vzorů používána také přesekávaná žebra, přetínané pruty a motiv seschlých sukovitých větví. Přesekávaná žebra je možno najít např. v kostele svatého Mikuláše v Lounech nebo na Pražském hradě nad jezdeckým schodištěm vytvořeným opět známým architektem Benediktem Riedem.

Kromě výše zmíněných klenebních vzorů se do Čech ze sousedního Saska dostává unikátní sklípková neboli diamantová klenba, dříve označovaná jako routová. Tato výjimečná záležitost v určitých oblastech Čech zaměňuje klenbu žebrovou.¹³ Veškerá žebra se z klenební konstrukce vytratila a původně hmotná konstrukce nemá žádnou kostru. Celá plocha je bohatě prolamována a jednotlivá pole klenby jsou hluboce a ostře modelována. Prostor, jenž je členěn různě nahnutými a natočenými ploškami, působí za pomoci dopadajícího světla velmi kontrastně a dynamicky. Sklípkovou klenbu můžeme najít např. na českém hradě Karlštejn. Na konci 16. století byly vytvořeny poslední klenby tohoto typu a vývoj gotických kleneb byl v našich zemích ukončen.¹⁴ Sklípkovou klenbu lze spatřit v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Nezamyslicích.

Na území Francie a převážně Anglie byla v období pozdní gotiky obzvláště oblíbená klenba vějířová, někdy také nazývaná kalichová.¹⁵ Pro tento typ klenby

¹¹ [Srov.] MENCL, Václav. *Vznik a vývoj gotické kroužené klenby, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1934*, Praha 1935. s. 102.

¹² [Srov.] Svorník. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Svorník> [cit.2024-06-04].

¹³ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: Přehled stavebních slohů*. Vyd. páté, přeprac. a dopl. Praha: Paseka, 2002. s. 53 a také MENCL, Václav. *Vznik a vývoj gotické kroužené klenby, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1934*, Praha 1935. s. 127.

¹⁴ [Srov.] MENCL, Václav. *Vznik a vývoj gotické kroužené klenby, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1934*, Praha 1935. s. 127 a 130.

¹⁵ [Srov.] LIPANSKÁ, Eduarda. *Historické klenby*. Praha: EL Consult, 1998. s. 17.

bylo použito velké množství vybíhajících žeber z vrchních částí sloupů. Žebra jsou rozložena do několika vějířů, které jsou v ose chrámu či katedrály vzájemně protnuty a pokrývají tak celý klenební prostor. Typický příklad zaklenutí vějířovou klenbou lze zahlédnout v katedrále v Exeteru.

2 Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře v kulturně-historických souvislostech

Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře je považován za nejoriginálnější pozdně gotický chrám katedrálního typu ve střední Evropě. Vladislav Dudák ve své knize *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran* zmiňuje epiteta, kterými byl chrám v 19. století opěvován – „zkamenělá báje, jev z jiného světa, les fiál, ta luzná pohádka“. Zároveň uvádí, že chrám sv. Barbory byl vždy pýchou města, hrdostí horníků a dodnes zůstává nejvýznamnější kutnohorskou památkou.¹⁶ Samotné město Kutná Hora je velmi důležitou součástí českých dějin, a to především díky rozsáhlým nalezištím stříbrné rudy a královské mincovně ve Vlašském dvoře. V období rozkvětu se Kutná Hora vyrovnávala svým bohatstvím i prestižností hlavnímu městu Praha a nejednou se stala hlavním sídlem panovníka.

2.1 Město Kutná Hora

Bývalé královské město Kutná Hora bylo založeno téměř v samém středu českého vnitrozemí nad údolím řeky Vrchlice. Toto město je velmi bohaté na množství historických památek, nachází se zde celá řada architektonických staveb pocházejících z různých historických období. Jejich největšími dominantami jsou katedrála Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Sedlci a především pozdně gotický chrám sv. Barbory v Kutné Hoře.

První naleziště stříbrné rudy byla pravděpodobně využívána již keltskými kmeny ve 4. století před Kristem. Rozšířenější, i když stále pouze povrchovou těžbu podnikla na konci 10. století osada Slavníkovců, v oblasti hradiště Malín založila mincovnu, ve které se razily stříbrné mince, tzv. denáry. Ve spojitosti s rozvojem těžby stříbra a částečně také s výstavbou cisterciáckého kláštera v Sedlci¹⁷ v roce

¹⁶ DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 173–174.

¹⁷ Cisterciácký řád byl založen jako reforma benediktinského řádu, usilovali o důslednější dodržování řehole Benedikta z Nursie. Cisterciácký klášter v Sedlci byl na českém území založen jako první velmožem Miroslavem za vlády knížete Vladislava II.

[Srov.] Dostupné z: KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách: K problematice cisterciácké stavební tvorby*. s. 11 a 180.

1142 začaly vznikat první hornické osady, které byly ke konci 13. století postupně formovány v celé město.¹⁸

Název sídliště i pozdějšího města je nejednoznačný, slovo *Kutná* má více výkladů. V některých publikacích se uvádí, že jeden z tehdejších dolů se nazýval Cuthna – buď pochází z německého slova *Gutt* neboli bohatství, nebo od slova *Kutte*, které má vícero překladů – kápeň, jáma/díra, nebo podle českého slova *kutat*. Většina zdrojů se přiklání nejvíce k poslední variantě, která souvisí s těžbou stříbra. Druhá část názvu vystihuje polohu města – *Hora*, někdy se užívalo i množné číslo (*Hory*).¹⁹

Roku 1300 vydal král Václav II. knihu královského horního práva zvanou *Ius regale montanorum* pojednávající o normách, ustanoveních a právních předpisech.²⁰ Tento zákoník byl na svou dobu velice pokrokový, obsahoval pravidla pro bezpečnost práce, zajišťoval pravidelnou pracovní dobu i výplatu mezd a stanovoval podíl pro královskou pokladnici.²¹ Stejněho roku byl dostavěn Vlašský dvůr, který byl prohlášen králem Václavem II. za centrální královskou mincovnu, jež byla pověřena ražbou nové měny, tzv. *pražského groše*, tato měna měla stanovený obsah stříbra (necelé čtyři gramy).²² Kutnohorským stříbrem byly financovány stavby po celém království Karlem IV., který později zařadil Kutnou Horu mezi „klenoty králů říše a Koruny české“.

Období husitských válek (1419–1436)

V období husitských válek bylo město Kutná Hora několikrát málem vypáleno. Při druhém požáru byla zničena větší část města včetně radnice a špitálu.²³ Výzdoba sakrálních staveb – obrazy a sochy – byla husity považována za zbytečnost odvracející pozornost od Boha, a proto bylo vypleněno a zničeno nespočet – nejen kutnohorských – kaplí a kostelů (tzv. ikonoklasmus).²⁴ Roku 1433 byla kutnohorská obec vymaněna z vlivu husitských vojsk a byla obnovena těžba

¹⁸ [Srov.] POSPÍŠIL, Aleš. Zmizelá Kutná Hora. Paseka, 2009. s. 8.

¹⁹ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 45.

²⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 15–16.

²¹ [Srov.] *Ius regale montanorum*. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ius_regale_montanorum [cit. 2024-02-09].

²² [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 45.

²³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 16, s. 20–22.

²⁴ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 65.

stříbra, i když musela být přesunuta na nová ložiska v okolí.²⁵ Důvodem změny místa dolování nebyly pouze husitské války, ale také vyčerpání povrchových zdrojů, hlubší dolování bylo finančně velmi náročné. Situaci nenapomohly ani silné deště, které měly za následek zatopení většiny dolů. Zajímavé je, že i když byla těžba stříbra na dobu pozastavena, mince se razit nepřestaly. Nerazil se však pražský groš, ale využívalo se pagamentní stříbro z kostelních a klášterních klenotů.²⁶

Doba poděbradská (1458–1471)

O době poděbradské se z informačních zdrojů obecně moc nedochovalo, ale jistě víme, že roku 1448 byl Jiří z Poděbrad přijat za správce zemí Koruny české a o deset let později se stal českým králem.²⁷ Tato událost se stala průlomovým momentem, jelikož se stal prvním panovníkem, který nepocházel z dynastické rodiny, ale byl „pouze“ členem vyšší šlechty, což nám naznačuje změnu a růst moci politických stavů.²⁸ Po husitských válkách byly vztahy mezi jednotlivými zeměmi spadajícími pod Korunu českou velmi špatné a nový český král usiloval o jejich nápravu a o sjednocení. Snažil se zajistit obyvatelům rovnoprávnost mezi katolíky a husity.²⁹

Časem se začalo dařit o něco lépe i Kutné Hoře, když byly položeny základy pro lepší budoucnost města. Při obnovování města se zvyšoval počet běžných zakázek, převážně v odvětví architektury, čímž spousta obyvatel Kutné Hory měla práci zajištěnou. Většinou se jednalo o opravy, přestavby nebo stávající stavení, které mělo být rozšířeno. Své pracovní místo získali i malíři v chrámu sv. Barbory, v němž obohacovali interiér nástěnnými malbami.³⁰ Proběhla také první reforma drobné mince a po čase následovala další. Těmto mincím se obecně říkalo „horské mince“, díky nim Kutnohorsko začalo opět prosperovat a mohla být obnovena

²⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 16, s. 20–22.

²⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 18–22.

²⁷ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 376.

²⁸ [Srov.] ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. s. 193.

²⁹ [Srov.] RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Dějiny českých zemí: Od minulosti k dnešku*. s. 164 a také KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Král a šlechta*. Praha: Togga, 2010, díl první. s. 16–17.

³⁰ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 327–328.

ražba pražského groše. V závěru života Jiřího z Poděbrad se začalo opět schylovat k válce, ale on zajistil vítězství a dva roky na to zemřel (22. března 1471).³¹

Doba jagellonská (1471–1526)

Roku 1471 byl Vladislav Jagellonský zvolen novým českým králem v Kutné Hoře na jednom ze zemských sněmů, které se konávaly již v průběhu husitských reformací. Doba jagellonská se stává obdobím rozkvětu a prosperity pro toto středověké město, neboť byla již plně obnovena těžba stříbra a město ze zvýšených důlních výnosů zajišťovalo finanční podporu pro řadu staveb. Přestavovány a budovány byly nejen kostely, ale i stavby necírkevní, např. patricijské domy nebo Kamenná kašna. Takto rozsáhlé stavební práce zajišťovaly živobytí nejen stavitelům a kameníkům, ale i malířům, řezbářům a dalším uměleckým řemeslům a pomocným silám. Kutná Hora v pohusitských dobách nefinancovala pouze samu sebe, ale stala se hlavním zdrojem příjmů panovníka české země, který podporoval významné podniky na svém královském dvoře. Peníze byly využity například na přestavbu Pražského hradu. Díky takovému bohatství byla spousta kutnohorských měšťanů řazena k nejvyšším společenským vrstvám, ale kvůli tomu byl podstatně více prohlouben sociální rozdíl mezi bohatými měšťany a chudými obyvateli města. V souvislosti s majetností měšťanů začínají vznikat tzv. erbovní rody. Mnoho z nich finančně podporovalo zhmotňování Svatobarborského chrámu, a proto jsou navždy zvěčněni na klenbě kněžiště v podobě erbů.³²

Doba habsburská

V 1. polovině 16. století na český trůn nastoupila dynastie Habsburků a společně s jejich nástupem přichází do Čech období renesance. Z důvodu zhoršení kvality stříbrné rudy i její dostupnosti musel být kutnohorský důl Osel, tehdy nejhlubší důl na světě, uzavřen. Proto začalo mít město finanční problémy a stavební činnost nemohla být nadále podporována. Dopad pocítujeme na velmi malém množství renesančních staveb v Kutné Hoře. Většinou se zde nacházejí gotické stavby obohacené o renesanční prvky.³³ Na přelomu 16. a 17. století byl význam města a jeho dolů radikálně snížen. Jedním z důvodů úpadku města byla nově

³¹ [Srov.] Tamtéž s. 73–76.

³² [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 60–63 a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 22–23.

³³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 24 a 36–37.

vzniklá konkurence v dolování stříbra v Německu, která navyšovala produkci. Druhým zásadním důvodem bylo objevení Ameriky, odkud se začaly dovážet drahé kovy.³⁴

Po dlouhodobém vzestupu města došlo v první polovině 17. století k drastickému zhoršení. Zemi postihla třicetiletá válka, při níž obyvatelstvo prchalo do bezpečí měst. Ta byla brzy přelidněna, což vedlo ke špatným hygienickým podmínkám, které zapříčinily čtyři morové epidemie. Během války i po ní přicházeli do Kutné Hory cizinci různých profesí.³⁵ V roce 1626 přicházejí jezuité a společně s nimi i barokní umění. Vznikají jezuitské umělecké dílny, ve kterých noví umělci nastavují měřítko náročnosti a vkusu na novou úroveň podněcující lidovou zbožnost. Po roce 1650 se život ve městě konečně ustálil, kutnohorští měšťané se živili převážně díky obchodování a rozvoji řemesel, a tak následně probíhaly první pokusy o znovuoobnovení těžby stříbrné rudy.³⁶ K obnovení ale nedošlo a kvůli nedostatku stříbra nebylo možné pokračovat ani v ražení mincí. Proto musela být mincovna roku 1726 uzavřena.³⁷

19. století

V souvislosti se společenskými, politickými či ideologickými změnami přestala církev užívat umělecká díla jako zdroj moci a propagaci jejího významu. Život města v tomto období již nedosahoval takových hodnot, jako tomu bylo v minulých stoletích. Na druhou stranu zde žilo několik osobností, které se věnovaly historii města a podněcovaly společnost k zachování a propagaci památek.³⁸ Většina financí byla vkládána na kompletní i drobnější opravy zašlých staveb. Od čtyřicátých let 19. století bylo restaurátorství převážně zaměřeno na chrám sv. Barbory.³⁹ Jedním z významných osobností byl Jan Erazim Vocel⁴⁰, který roku 1877 založil archeologický spolek, jenž sdružoval členy různých profesí

³⁴ [Srov.] KOTALÍK, Jiří. *Obrazy z dějin české architektury*. Praha: Grada, 2003. s. 41.

³⁵ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 155–156.

³⁶ [Srov.] Tamtéž s. 411.

³⁷ [Srov.] Tamtéž s. 165.

³⁸ [Srov.] Tamtéž s. 471.

³⁹ [Srov.] VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. 1906. s. 18.

⁴⁰ Jan Křtitel Erazim Vocel (1802–1871) byl český romantický básník, dramatik, zakladatel české archeologie jako vědního odvětví, kulturní historik, národní buditel a poslanec Říšského sněmu. [Srov.] Jan Erazim Vocel. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Erazim_Vocel [cit. 2024-01-19].

a pořádal veřejné sbírky pro získání dostatku financí na opravy nejen Svatobarborského chrámu, ale všech možných kutnohorských památek.⁴¹

20. a 21. století

I přes dlouhodobý úpadek bylo město v roce 1961 prohlášeno za městskou památkovou rezervaci a v roce 1995 bylo historické jádro města společně s katedrálou Panny Marie v Sedlci zapsáno na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Od této chvíle se rapidně zvýšila turistická návštěvnost, díky čemuž je Kutná Hora schopna obnovovat další historické památky. Na počest bývá každoročně konáno tzv. Královské stříbření evokující slávu gotického horního a mincovního města.⁴² V současné době Kutná Hora bohužel doplácí na těžbu stříbra v ohromném měřítku, protože se půda v různých částech města i mimo něj postupně propadá a vznikají i několikametrové propadliny. Největší sesuv byl zaznamenán v roce 2021 v oblasti Kaňku, kde vznikl 40 m hluboký kráter.⁴³

2.2 Chrám sv. Barbory v průběhu staletí

Roku 1381 byla povolena stavba nového chrámu a o tři roky později bylo založeno Bratrstvo Božího těla, které mělo za úkol celý proces zahájit. Stavba měla předčít všechny městské chrámy, a dokonce se mohla svým potenciálem stát konkurencí katedrále sv. Víta v Praze. Místo pro stavbu bylo vybráno: prostranství u řeky Vrchlice mimo městské hradby a hlavně mimo dosah církevních pravomocí cisterciáckého kláštera v Sedlci, který v té době spravoval veškeré kostely a kaple Kutné Hory.⁴⁴ Zároveň se jedná o místo, kde od počátku 14. století stála dřevěná kaplička zasvěcená patronce horníků svaté Barboře. Kaple byla zpočátku zachovávána uprostřed hlavní lodi chrámu, která byla nakonec zničena jezuity.⁴⁵

⁴¹ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 477.

⁴² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 16–28.

⁴³ [Srov.] Tamtéž, s. 24 a 36–37.

⁴⁴ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Jana VANĚČKOVÁ a Pavel NOVÁK. *Průvodce: Kutná Hora a okolí, Čáslav a okolí, Posázaví*. Kutná Hora: KIC, 1997. s. 13 a také ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 319, dále také BENEŠOVÁ, Klára, Petr KRATOCHVÍL, Ivan P. MUCHKA, et. al. *Velké dějiny země koruny české: Architektura*. Praha: Paseka, 2009. s. 193.

⁴⁵ [Srov.] TILL, Alois. *Královské horní město Kutná Hora, sídlo umění*. V Lounech: Edvard Fastr, 1915. s. 174.

První etapa (1388–1420)

Stavba chrámu byla zahájena v roce 1388. Výstavba byla ale zdlouhavá, a to hned z několika důvodů – chrám nebyl financován církví, ale měšťany, kteří přispívali pouze dobrovolně. Spor o patronát se sedleckým klášterem a následné husitské války několikrát přerušily práci stavitelů.⁴⁶ Začátkem stavby byla pověřena parléřovská huť. Dodnes není zcela zřejmé, kdo byl prvním hlavním stavitelem, zda se jednalo o slavného Petra Parléře, stavitele svatovítské katedrály v Praze, nebo jeho nejmladšího syna Jana Parléře.⁴⁷ Jako každý architekt měl i Petr Parléř svůj osobitý styl, jehož rysy nalezneme i na Svatobarbarském chrámu, ale v soupisu parléřovských děl v pražském triforiu zapsán není. Proto se objevují spekulace, zda hlavním stavitelem nebyl Jan Parléř, který byl vázán ke Kutné Hoře svazkem manželským s tamější rodačkou.⁴⁸

Stavba monumentální architektury se dělí do několika etap, jelikož většina, ne-li všechny, vrcholně gotické katedrály byly kvůli stavební velkoleposti stavěny po několik generací nebo byla stavební činnost z různých důvodů přerušována.⁴⁹ Proto také většina z nich nebyla dokončena do původně plánovaných monumentálnějších rozměrů.⁵⁰ Jako první byl založen katedrální chór, který je ovinut podstatně nižším ochozem s věncem z osmi kaplí. Roku 1391 bylo vysvěceno stále nezaklenuté kněžiště, ale stavba již dosáhla výšky triforia. Později byly u presbytáře vytvořeny dvě vysunuté předsíně – severní a jižní – které naznačují nevyvinutou příčnou loď. Podle původních plánů měl být půdorys bazilikálním trojlodím, ale po roce 1400 byly k bočním lodím přistaveny obdélné kaple, které rozšířily chrám o další dvě lodě a vzniklo tak dnešní pětিলodí.⁵¹ Zaklenut byl chórový ochoz s kaplemi a vnější boční lodě a samotný chór s hlavní lodí byl přikryt pomocí provizorního dřevěného stropu.⁵²

⁴⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 19.

⁴⁷ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Parléřovský mýtus: rod Parléřů – dílo a jeho ohlas*. Praha: Karolinum, 2021. s. 413.

⁴⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 175.

⁴⁹ [Srov.] TAŇKOVÁ, Jaroslava a Josef PECHAR. *Tisíciletý vývoj architektury* [online]. s. 143.

⁵⁰ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. s. 152.

⁵¹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 174–176.

⁵² [Srov.] GRIMM, František. *Hora Kutná: Průvodce městem a blízkým okolím*. Hora Kutná, 1924. s. 24 a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 174–176.

Druhá etapa (1481–1489)

Na úkor husitských válek musela být stavební činnost zastavena na značně dlouhou dobu, protože i po ukončení husitských bojů nemělo město finance na další etapu budování.⁵³ Obnovit stavební činnost se podařilo až mistru Hanušovi, který zde zřídil novou stavební huť a jako ředitel se stavby chrámu ujal Michal Smíšek z Vrchovišť.⁵⁴ Pomocí organizování sbírek zajišťoval dostatek financí především na zaklenutí chrámu. Roku 1489 se kameník mistr Hanuš stal jakýmsi „následovníkem“ Jana Parlěře a zaujal místo hlavního stavitele až do své smrti roku 1489. Výsledkem jeho práce na stavbě bylo zaklenutí vnitřních vedlejších lodí a položení prvního kamene pro zaklenutí kněžiště. Položil základy pro vnější opěrné pilíře, které vytáhl do výšky, a následně vytvářel triforium, které nestihl dostavět.⁵⁵

Třetí etapa (1489–1512)

Po smrti mistra Hanuše byl Michalem Smíškem z Vrchovišť povolán Matěj Rejsek z Prostějova. Toto rozhodnutí vyvolalo silné protesty místních mistrů, kteří opovrhovali výběrem cizího mistra nemajícího dostatečné kamenické vzdělání. Matěj Rejsek byl učitelem kresby v Týnské škole pražské, ale během realizace Pražské brány vstoupil do kamenického cechu jako samouk.⁵⁶ Nesouhlas kutnohorských mistrů trval celých deset let. Smíření nastalo až po zaklenutí kněžiště, kdy mistři uznali, že jeho spolupráce byla pro Svatobarborský chrám přínosem. Matěj Rejsek také dokončil Hanušovo rozpracované triforium, prodloužil chór o jedno klenební pole směrem na východ a vytvořil vnější opěrný systém s celou řadou kamenické výzdoby. 15. září 1404 bylo kněžiště vysvěceno

⁵³ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 359–360 a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 174–176.

⁵⁴ [Srov.] BENEŠOVÁ, Klára. *Deset století architektury: Architektura gotická*. 2. Praha: Správa Pražského hradu, 2001. s. 274.

⁵⁵ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 359–360 a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 174–176.

⁵⁶ [Srov.] BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře*. Praha: Vyšehrad, 1946. Poklady umění v Čechách a na Moravě, sv. LI. s. 6–7 a také ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 360–361.

biskupem Filipem Sidonským⁵⁷, od dva roky později Matěj Rejsek umírá, avšak kamenické práce nepřetržitě pokračovaly až do roku 1512.⁵⁸

Čtvrtá etapa (1512–1534)

Vladislav Jagellonský přizval cizího architekta Benedikta Rieda do Prahy, aby se podílel na přestavbě Pražského hradu a dostavbě katedrály sv. Víta.⁵⁹ Ale v roce 1511 byla dostavba katedrály pozastavena z důvodu nedostatku financí, a proto byla o rok později část pražské stavební huti přesunuta do Kutné Hory. Benedikt Ried tedy převzal místo hlavního architekta chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Stavba měla být podle původního plánu bazilikálního typu neboli hlavní loď měla být převyšena nad loděmi vedlejšími. Místo zakončení bočních lodí nad nimi Ried vytvořil emporu, která notně zvětšuje prostor. Zdi bočních lodí byly po jeho smrti podle návrhů vystavěny do výšky hlavní lodi, čímž v patře vznikla síňová hala se stejně vysokým trojlodím.⁶⁰ V závěru jeho života začaly nastávat komplikace. Ried byl naplno zaměstnaný třemi stavbami, které měl na starosti, a jeho zdraví mu přestávalo sloužit.⁶¹ Během života vytvořil pouze návrhy pro části, které byly nejnaléhavější – výstavba zdí a pilířů nebo dekorace opěrných oblouků. Ostatní návrhy, např. na výstavbu průčelí nebo klenby, vyhotoveny nebyly, i když za to stále bral plat. Proto byl donucen vytvořit poslední plány pro dostavbu chrámu, aby i po jeho smrti mohli dokončit jím načatou práci. Dva roky před smrtí Rieda měl vedení stavby na starosti mistr Petr, jehož úkolem bylo vystavět krov pro tři stanové střechy podle Riedova návrhu, přičemž musela být stržena původní Rejskova střecha nad kněžištěm. Mistr Petr neměl takové schopnosti jako Benedikt Ried a o pár měsíců později byl hlavní kameník znovu osloven, zda nemůže krov dostavět s mistrem Petrem jako pomocníkem.⁶² Benedikt Ried zemřel 30. října 1534 v jednom ze svých rozpracovaných kostelů – v Lounech. Po

⁵⁷ Filip de Nova villa (?–1507) byl od roku 1499 biskupem Sidonu, pomocný biskup a generální vikář římskokatolické diecéze v Modeně. Od roku 1504 až do své smrti pobýval v českých zemích. [Srov.] Filip de Nova villa. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Filip_de_Nova_villa [cit. 2024-01-19].

⁵⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 176–177.

⁵⁹ [Srov.] BENEŠOVÁ, Klára. *Architektura gotická*. Praha: Správa Pražského hradu, 2001, 2. s. 42.

⁶⁰ [Srov.] BENEŠOVÁ, Klára, Petr KRATOCHVÍL, Ivan P. MUCHKA, et. al. *Velké dějiny země koruny české: Architektura*. Praha: Paseka, 2009. s. 249 a také ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 392.

⁶¹ [Srov.] BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře*. Praha: Vyšehrad, 1946. Poklady umění v Čechách a na Moravě, sv. LI. s. 7–8.

⁶² [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 79–81.

jeho smrti většina pracovníků jeho huti odešla z Kutné Hory – z původních dvaceti tovaryšů zbyli pouze tři.⁶³

Pátá etapa (1540–1595)

V roce 1541, tedy až po smrti Benedikta Rieda, byla rozpracována kroužená klenba pod vedením mistra Mikuláše podle Riedových návrhů, kterou dříve obdobně použil ve Vladislavském sále. Návrhy sice byly umělecky promyšleny do detailů, ale to samé se nedá říct o technické stránce. Rozměry Rejskových, již vybudovaných, částí byly pro Rieda neznámé, proto jednotlivá klenební žebra byla postavena o značný kus níže, a tak do sebe jednotlivé části nezapadají. Správně nejsou zasazeny ani svorníky.⁶⁴ Následkem špatné konstrukce vyvíjela klenba slabý tlak na vnější opěrné pilíře a hrozilo, že se zborší. Proto musely být mezi sloupy přidělány železné pruty, které ji dodnes zpevňují. Klenba byla nakonec dostavěna až v roce 1547.⁶⁵ Roku 1555 byla dostavěna kruchta a na další tři roky byly práce přesunuty na západní průčelí v podobě drobných zdobných úprav. Až o několik desetiletí později, v roce 1595, stavitel Jan Vařil vytvořil na průčelí štít s dva lokte⁶⁶ vysokým pozlaceným kalichem uprostřed a s devíti stejně pozlacenými makovicemi navrchu.⁶⁷ Tímto bylo první táhlé období stavby chrámu ukončeno.

Období raného a vrcholného baroka

Na rozkaz jezuitů byl kalich roku 1624 ze štítu sejmuto a o dva roky později dostali chrám sv. Barbory do své správy.⁶⁸ První úpravou pod jezuitským vedením bylo zrušení části hřbitova přiléhajícího k chrámu. Důvodem bylo vystavění provizorní

⁶³ [Srov.] BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře*. Praha: Vyšehrad, 1946. Poklady umění v Čechách a na Moravě, sv. LI. s. 7–8.

⁶⁴ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 397.

⁶⁵ [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 80 a také BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře*. Praha: Vyšehrad, 1946. Poklady umění v Čechách a na Moravě, sv. LI. s. 7–8.

⁶⁶ Loket je délková míra používaná od starověku. Ve středověku bylo velmi častým jevem, že každá země a každé obchodní město mělo vlastní délku loktu. 1 český loket = 59,3 cm.

[Srov.] Loket (déloká míra). Online. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_\(déloká_míra\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_(déloká_míra)) [cit. 2024-01-12].

⁶⁷ [Srov.] ZACH, Jiří a Josef BRANIŠ. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře: Druhá doba dostavby*. Kutná Hora, 1886. s. 35 a také [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 178 a dále

[Srov.] ŘEHÁK, Jan J. *Hora Kutná a její okolí: k potřebě cestujících a jejich domácích*. Kutná Hora: Nákladem knihkupectví Karla Šolce, 1879. s. 103.

⁶⁸ [Srov.] ŘEHÁK, Jan J. *Hora Kutná a její okolí: k potřebě cestujících a jejich domácích*. Kutná Hora: Nákladem knihkupectví Karla Šolce, 1879. s. 103.

koleje.⁶⁹ Upravili interiér podle vlastních potřeb v harmonii s nově přijatým slohem – raným barokem, které vstoupilo do Kutné Hory společně s jezuity, jak již bylo řečeno v předchozí kapitole. Původní dřevěnou, pravděpodobně již zchátralou, hornickou kapli sv. Barbory nechali odstranit stejně jako kalich na západním průčelí. Nástěnnou malbu kaple Panny Marie v jižní části chrámu, dnes nazývanou kaple Františka Xaverského, upravili pro liturgické účely vybělením a následným přemalováním stěn.⁷⁰ V roce 1665 vznikla zpovědnice a kazatelna jako nové liturgické posláním chrámu a následně sem byly umístěny kostelní lavice a do sakristie kredenční skříně. Postupně začaly být zakládány barokní portálové oltáře. Roku 1671 byl jako první vytvořen oltář sv. Blažeje řezbářem Jiříkem Rieldem, který po dobu tří let stavěl také hlavní oltář dosahující výšky téměř 16 m. Roku 1675 zhotovil v severní boční lodi oltář sv. Ignáce z Loyoly⁷¹, sv. Františka Xaverského v jižní boční lodi a o dva roky později byl vytvořen oltář sv. Kříže a oltář sv. Agáty. O dalších pět let později vznikly v ochozu další dva oltáře – sv. Václava a sv. Kateřiny – které byly již přizpůsobeny novému vkusu. Další výraznější změnou bylo vybudování spojovací chodby mezi chrámem a jezuitskou kolejí.⁷² Roku 1732 nechali částečně přetvořit i exteriér chrámu, největší změnou byla i přes nesouhlas kutnohorských mistrů výměna tří stanových střech za střechu valbovou se třemi sanktusovými vížkami. V roce 1773 byl jezuitský řád zrušen a chrám sv. Barbory připadl státnímu náboženskému fondu, který se o něj prakticky nestaral, a hrozilo, že se stavba zborí a zanikne.⁷³

⁶⁹ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 411.

⁷⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 178–179.

⁷¹ Ignác z Loyoly (1491–1556) byl duchovní otec, spoluzakladatel jezuitského řádu a jeden z největších mystiků. Jedním jeho z odkazů je metoda k prohlubování duchovního života a sloužící k očištění ducha. [Srov.] Ignác z Loyoly. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_z_Loyoly [cit.2023-11-27].

⁷² [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 418–420.

⁷³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 178–179.

2.3 Restaurování a dostavba chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře v letech 1884–1905

Změny, které byly na chrámu provedeny pod vedením jezuitů, byly v 19. století velmi odsuzovány a za největší chybu bylo považováno stržení a přestavba trojité stanové střechy.⁷⁴ „*Tento pomník ušlechtilé síly, jenž náleží k nejvznešenějším památkám stavitelským v Rakousku, nesmí zahynouti – musí býti potomkům zachován.*“⁷⁵ Tak podle Karla Vorlíčka pravil dr. Herbst⁷⁶, vůdce našich politických odpůrců. Chrám byl v opravdu špatném stavu, krov byl velmi zchátralý, kamenné kružby oken byly vylámané, opěrné pilíře a oblouky byly tak zničené silným zvětřáním, že hrozilo jejich sesunutí. Klenba již neposkytovala takovou oporu a pevnost jako dříve. Roku 1877 byl založen malým kroužkem přátel umění archeologický sbor, jehož hlavním představitelem byl kutnohorský rodák Jan Erazim Vocel. Sbor měl na starosti opravy nespočtu staveb ve městě, ale nejdůležitější z nich byla záchrana chrámu sv. Barbory před zřícením.⁷⁷ Na počátku osmdesátých let bylo více než jasné, že opravy budou mnohem rozsáhlejší, než se původně předpokládalo.⁷⁸

Plány na rekonstrukci byly vytvořeny restaurátorem Josefem Mockerem⁷⁹, který na opravách spolupracoval se svým asistentem Ludvíkem Láblerem⁸⁰. 24. června 1884 byla obnova chrámu zahájena. Podle původního plánu mělo jít pouze o zajištění stavby, ale nakonec byly také opraveny některé „drobnosti“ jako jsou zdobné prvky nebo architektonické články. Největší proměnou prošel chór, který

⁷⁴ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004., s. 179–181.

⁷⁵ VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. Kutná Hora: Tiskem Ad. Švarce, 1906. s. 34.

⁷⁶ Eduard Herbst (1820–1892) byl rakousko-uherský politik, ministr spravedlnosti Předlitavska, jeden z hlavních politiků německorakouských liberálů a odpůrce českých státoprávních aspirací. [Srov.] Eduard Herbst. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Eduard_Herbst [cit. 2024-03-20].

⁷⁷ [Srov.] VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. Kutná Hora: Tiskem Ad. Švarce, 1906. s. 3–4 a 18.

⁷⁸ [Srov.] ŠTROBLOVÁ, Helena, Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. s. 480.

⁷⁹ Josef Mocker (1835–1899) byl český architekt a restaurátor. Jeden z nejvýznamnějších představitelů neogotiky. [Srov.] Josef Mocker. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Mocker [cit. 2024-03-20].

⁸⁰ Ludvík Lábler (1885–1930) byl architekt, restaurátor, teoretik a úředník. Byl členem archeologického sboru Vocel a podílel se na opravě dalších kutnohorských památek. [Srov.] Ludvík Lábler. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludvík_Lábler [cit. 2024-03-20].

byl již velmi zanedbaný, a většina kamenických článků musela být vyměněna. Změna pro nás ale není tak zřetelná, protože byly zachovány podrobně zpracované dokumenty zachycující detaily stavby, podle kterých mohl být chór obnoven v téměř identické podobě. Během rekonstrukce chrámu se používal jiný materiál než při jeho výstavbě, proto je pro nás patrné, které části byly vytvořeny před a které po rekonstrukci. Nevýhodou dvou různých materiálů, v tomto případě odlišně hrubých pískovců s jiným složením, byly chemické reakce, které měly za následek drolení zdiva.⁸¹

První opravy se tedy týkaly pouze nejnutnějších oprav. Zdi, které byly výrazně nahnuté, byly zbořeny a opět postaveny. Opraveny byly zdi horních oken a dvířka dvanácti vikýřových střech nad kaplemi byla nahrazena. Veškeré kamenné žlaby a chodníky mezi střechami chrámových kaplí byly asfaltovány. Většina žlabů a chrličů ve východní části chrámu byla řádně vyčištěna, jelikož byly pokryty hustým mechem. Znečištění znemožňovalo správné odvádění vody ze střechy a voda pak poškozovala sochařskou výzdobu. Na střechy vnějších bočních lodí byly také přidělané okapové žlaby a roury svádějící dešťovou vodu až k zemi. Po těchto opravách byla rekonstrukce chrámu na nějakou dobu zpomalena z důvodu překročení stanovené finanční částky.⁸² Ačkoliv byla vykonána spousta práce, chrám stále nebyl dostatečně zabezpečen, proto byl vypracován další plán restauračních prací. Hlavním úkolem bylo vyměnit některá okna, jež byla vychýlená dovnitř chrámu, protože kamenné pruty nebo kružby byly polámané.⁸³

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, západní průčelí chrámu bylo vytvořeno pouze provizorně, uzavřené bylo tzv. jalovou zdí, proto nastal čas ke konečné úpravě. Během plánování bylo zjištěno, že je chrám vychýlen ze své osy směrem na západ a je zapotřebí jej náležitě podepřít. Proto bylo Josefem Mockerem navrženo průčelí prodloužené o jedno klenební pole, díky kterému byla zajištěna rovnost a stabilita chrámu.⁸⁴

Po opravách pilířů, zdí, oken a během rekonstrukce západního průčelí se roku 1897 archeologický sbor Vocel pustil do snesení starého krovu a následně začal

⁸¹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 180–181.

⁸² [Srov.] VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. Kutná Hora: Tiskem Ad. Švarce, 1906. s. 27–28.

⁸³ [Srov.] Tamtéž. s. 28.

⁸⁴ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004., s. 179–181.

s výstavbou nové střechy. Stanové střechy nad vysokým kůrem a presbyteriem jsou opatřené sanktusovou věží a obě jsou také zakončené mohutným křížem.⁸⁵

Dále byly odstraněny barokní prvky, většina barokního vybavení a také byly restaurovány pozdně gotické nástěnné malby. V závěru svatobarborské rekonstrukce byla do zdí bočních lodí vsazena nová vitrážová okna, bylo upraveno také okolí stavby a nakonec byl samotný chrám znovu zasvěcen.⁸⁶

⁸⁵ [Srov.] VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. Kutná Hora: Tiskem Ad. Švarce, 1906. s. 157–158.

⁸⁶ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004., s. 179–181.

3 Architektonická analýza chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře

Nejzásadnějším typem sakrální architektury v období gotického umění se po dobu dvou set let nepochybně stala katedrála, jež bývá považována za symbol města. Katedrálou mohl být označován kostel pouze ve dvou případech – pokud se jednalo o sídlo církevního představitele, konkrétně biskupa, nebo pokud kostel z architektonického hlediska disponoval chórem s ochozem a věncem kaplí.⁸⁷ V chrámu sv. Barbory biskup nesídlil, jelikož objednavatelem stavby nebyla církev, ale kutnohorští měšťané. Označení „katedrála“ získal chrám na základě stavebního uspořádání.

V období středověku byly stavby s velkolepým konceptem umísťovány na kopci uprostřed města, kde je monumentální měřítko stavby podtrženo jejím situováním, a proto je její postavení přednější než postavení všech ostatních kostelů ve městě.⁸⁸ Ovšem svatobarborská katedrála byla postavena půl kilometru mimo městské hradby na vrcholu svahu nad řekou Vrchlice (viz Příloha I, Obr. 1). Prudce svažující se terén je obestavěn tarasní zdí, posílenou řadou mohutných opěrných pilířů, chránících půdu společně s celými chrámovými základy před sesunutím (viz Příloha I., Obr. 2). Zeď se rozpíná po celém prostoru okolo chrámu sv. Barbory (viz Příloha I, Obr. 3) a na východní straně je přímo připojena ke kapli Božího těla (viz Příloha I, Obr. 4).⁸⁹ Kaple Božího těla, která byla pravděpodobně založena dříve než chrám, měla sloužit jako tzv. karner. Byla postavena se dvěma podlažími, přičemž spodní patro sloužilo jako pietní místo, kde byly ukládány kosti zemřelých, a vrchní patro bylo určeno pro pozůstalé a bohoslužby zesnulým.⁹⁰ Terasa vedle kaple poskytuje panoramatický výhled na další významné památky města stříbra, např. kostel sv. Jakuba, chrám Panny Marie na Náměti, Vlašský dvůr či Hrádek (viz Příloha I, Obr. 5).

Na prostranství okolo chrámu sv. Barbory se v dnešní době rozprostírá park (viz. Příloha I, Obr. 6), který byl původně hřbitovem. Založen byl již v roce 1401 a po několik století plnil svou funkci. V 17. století, kdy správu chrámu dostali na

⁸⁷ [Srov.] ULLMANN, Ernst. *Svět gotické katedrály*. Praha: Vyšehrad, 1987. s. 10.

⁸⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 18–19.

⁸⁹ [Srov.] Ohradní a opěrná zeď. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Památkový katalog* [online]. 2015 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/ohradni-a-operna-zed-13379108>.

⁹⁰ [Srov.] Kaple Božího těla. Destinace Kutná Hora – městský informační portál [online]. 2016 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://destinace.kutnahora.cz/d/kaple-bozeho-tela>.

starost jezuité, byla zrušena větší část hřbitova. Až na počátku 19. století byl hřbitov proměněn v třešňový sad a o nedlouho později, roku 1869, prošel rozsáhlou úpravou. Vznikl novodobý park, který od 1905 má v podstatě stejnou podobu až dodnes.⁹¹ Oblast kolem chrámu, kaple Božího těla, hřbitova i školy byla původně obehnaná plotem a muselo se vcházet brankou na místě, kde končí most (viz Příloha I, Obr. 7).⁹²

3.1 Rozbor vnějšího členění chrámu

Svatobarborský kostel bývá na první pohled vnímán jako symetrický a jednotný celek, ale při bližším zkoumání se začnou objevovat nepatrné odchylky a rozdílné prvky, které chrámu přidávají na rozmanitosti a honosnosti.⁹³ Katedrála sv. Barbory je longitudinální stavba, koncipovaná jako chrámové pětিলodí (viz Příloha I, Obr. 8), ačkoliv podle prvotních záměrů bylo počítáno pouze se třemi loděmi a transeptem. Příčná loď po přidání dvou vnějších bočních lodí v podstatě zanikla. Celková délka chrámu je v současnosti 70 metrů, tedy o pětadvacet metrů kratší, než byla původně zamýšlena. Šířka stavby se rozpíná do 40 metrů a hlavní loď dosahuje výšky 30 metrů.⁹⁴

Vnější výzdoba chrámu oplývá nepřeborným množstvím prvků, které vyčnívají, překrývají se či vytváří různorodé průhledy.⁹⁵ Jednotlivé prvky formují celkový vzhled jedné z nejnavštěvovanějších památek na českém území. Stavba je opatřena rozsáhlým vnějším opěrným systémem (viz Příloha I, Obr. 9), charakteristickým pro gotické období, jehož hlavními částmi jsou opěrné pilíře a oblouky vyvedené z vnitřního prostoru ven (viz Příloha I, Obr. 10 a Obr. 11). Cílem konstrukce je zachycovat a rozkládat šikmý tlak kleneb. Výsledkem je velmi zřetelné odhmotnění stavby, proto zdi mohou být štíhlejší a mezi opěrné pilíře

⁹¹ [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 168.

⁹² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 157.

⁹³ [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 90.

⁹⁴ [Srov.] Chrám svaté Barbory Kutná Hora (UNESCO, NKP). *InfoČesko* [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: <https://www.infocesko.cz/content/stredni-cechy-jihovýchod-kutna-hora-pamatky-unesco-chram-svate-barbory-unesco-nkp.aspx>.

⁹⁵ [Srov.] SYROVÝ, Bohuslav a kolektiv. *Architektura svědeckví dob: Přehled vývoje stavitelství a architektury*. s. 168.

mohou být vsazena gotická okna.⁹⁶ Celý katedrální systém je posetý různorodými dekorativními prvky. Opěrné pilíře vyúsťují do čtyřbokých jehlanů, tzv. fiál (viz Příloha I, Obr. 12), které zajišťují větší stabilitu pilířů. Fiály jsou ozdobeny tzv. kraby v několika sloupcích, vždy jsou usazeny na hraně jehlanu a jsou zakončeny křížovými kyticemi. Spodní strany opěrných oblouků jsou opatřené pravidelně se opakujícím ornamentem, tzv. liliemi, a strany vrchní jsou posázené kraby, stejně jako tomu je u fiál (viz Příloha I, Obr. 13).

Vnější boční lodě jsou opatřeny jedenácti odstupňovanými výrazně předsunutými opěráky (viz Příloha I, Obr. 14) – dva z nich jsou rohové – vyúsťujícími nad pultovými střechami postranních lodí v opěrné pilíře, od nichž se klenou dvě řady opěrných oblouků. Místo funkčních chrličů jsou po stranách horní části opěráků vloženy kamenné maskarony (viz Příloha I, Obr. 15 a Obr. 16), ale některé z nich jsou překryty měděnými trubkami odvádějícími vodu ze střechy.

Třetí pilíř na západ od severního ramene se najednou vychyluje z řady pravidelně postavených pilířů (viz Příloha I, Obr. 17).⁹⁷ „*Sakristie původně trojlodního chrámu tehdy vystupovala z obvodu původního trojlodí ven, takže tento pilíř byl vystavěn jako rohový čili podpírající dvě na sebe kolmé rohové stěny.*“⁹⁸ Jenže v průběhu budování byla koncepce chrámu pozměněna a po přidání vnějších bočních lodí, se sakristie vnořila do nového prostoru. Stěna boční lodě ale logicky vedla až k severním rameni a rohový pilíř tak zanikl ve směsi kolmých pilířů.

Mezi jednotlivými pilíři jsou zasazena velká či malá gotická hrotitá okna s kamennými kružbami v lomeném oblouku a se třemi svislými pruty (viz Příloha I, Obr. 18). V horní části chrámu jsou vložena okna s kamennými kružbami z období pozdní gotiky, jsou širší než okna v přízemí a mají čtyři svislé pruty (viz Příloha I, Obr. 19). Nad celým opěrným systémem obíhá horní triforium kamenná atika (viz Příloha I, Obr. 20).

Východní a nejstarší část kostela je zakončena vysokým chórem s polověncem osmi obvodových kaplí (viz Příloha I, Obr. 21) umístěných mezi devíti opěrnými pilíři majícími tvar pravoúhlého trojúhelníka. Vnější obvod presbytáře je tvořen třinácti stranami pravidelného šestadvacetistranného polygonu, přičemž střídavě

⁹⁶ [Srov.] CHODURA, Radko, Věra KLIMEŠOVÁ a Alois KŘIŠŤAN. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. s. 68 a [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: Přehled stavebních slohů*. s. 50.

⁹⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 188.

⁹⁸ DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 188.

případně na jednu stranu pilíř a na druhou stranu stěna s gotickým oknem.⁹⁹ V místě, kde je protínána hlavní loď s presbyteriem, jsou přidány dvě krajní kaple, jedna u jižního ramene a druhá u severního. Obě jsou nepatrně větší než ostatní a jsou zakončeny o polovinu užším pilířem. Po celém vnějším obvodu presbyteria je vedena prolamovaná atika (viz Příloha I, Obr. 22), jež je podepírána úzkými příporami po stranách oken, které zvýrazňují hrany polygonu. Na každém vrcholu přípory, tedy na každé hraně polygonu je připevněna socha chrliče. Nad atikou je vztyčeno sedm mohutných opěrných pilířů presbyteria, propojených se dvěma řadami opěrných oblouků.¹⁰⁰

Prostřední z těchto pilířů, konkrétně tedy čtvrtý v řadě, byl založen v chrámové ose. Jako upozornění na jeho významné umístění byl vyzdvižen do výšky, čímž převyšuje všechny ostatní a vyniká jako nejvyšší pilíř celého chrámu (viz Příloha I, Obr. 23). Pilíř byl také opatřen podstatně honosnější a bohatě členitou sochařskou výzdobou. Dvě figury horníků nesou znak města Kutná Hora, nad kutnohorským znakem je na konzole umístěna socha žehnajícího Ježíše Krista a okolo něj jsou zobrazeny atributy čtyř apoštolů. Tato jedinečná výzdoba je nad Kristem zakončena třemi sochami andělů, které jsou zasazeny kolmo k pilíři. Zbytek pilíře je opatřen stejnou výzdobou jako je tomu na celém katedrálním systému (viz Příloha I, Obr. 24).¹⁰¹

Na vrcholu chóru i hlavní lodě, nad horní řadou vitrážových oken a opěrných oblouků, je vedena střešní atika (viz Příloha I, Obr. 25).¹⁰² Vrchní oblouky jsou zakončeny z druhé strany pilířů další řadou chrličů, které byly původně funkční a odtékala jimi voda ze střechy. „Často se však stávalo, že se díra v chrličích ucpala a voda přetékala ze žlabu a poškozovala kamenné články pod ním.“¹⁰³ Proto byly během rekonstrukce chrámu přidělané měděné roury, které vodu odvádí do spodní galerie, odkud se voda dostane spodními chrliči, které jsou stále funkční.

Vstupní portál do chrámu je umístěn nikoliv v západním průčelí, ale v severním rameni nerozvinuté příčné lodi (viz Příloha I, Obr. 26). Po stranách gotického

⁹⁹ [Srov.] TILL, Alois. *Královské horní město Kutná Hora, sídlo umění*. s. 20 a také [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 90–91.

¹⁰⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 182–183.

¹⁰¹ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 90.

¹⁰² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 182–183.

¹⁰³ DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 182.

lomeného oblouku jsou vyobrazeny české znaky – orlice a lev (viz Příloha I, Obr. 27). Na chodníku před tímto portálem se nachází mozaika s datem druhé stavební etapy. Na druhém konci transeptu, v jižním ramenu, se nachází další vstupní portál, kterým se dříve vcházelo na hřbitov.¹⁰⁴

Vnější plášť presbyteria je posetý množstvím různorodých fantaskních chrličů, u některých z nich již bohužel nelze jednoznačně určit, o jakou bytost se původně jednalo. Při pohledu na severní vstupní portál je na pravém pilíři vyobrazen chrlič v podobě kozoroha, nad ním jsou umístěni dva zbrojnoši držící městský znak s kalichem a z druhé strany horního opěrného oblouku se nachází netopýr (viz Příloha I, Obr. 28 až Obr. 29). Po pravé straně pilíře vyrůstá vřetenové schodiště s okny tvarovanými do oblouku, spojující dolní a horní vnější triforium (viz Příloha I, Obr. 30). Obdobné schodiště se nachází také na jižní straně chrámu. Nalevo od vchodu v severním rameni je pilíř rohový, který není rovnoběžný s ostatními pilíři, ale je mírně natočený směrem k presbyteriu. Na něm se nachází hluboký reliéf zobrazující náročnou práci v dolech. Těsně nad reliéfem je umístěn chrlič v podobě kutnohorského havíře držícího plastický znak nákladníků hor se zkříženými důlními šlígly¹⁰⁵ (viz Příloha I, Obr. 31). O něco výše stojí krytá baldachýnem novodobá socha svaté Barbory, patronky chrámu (viz Příloha I, Obr. 32). Socha byla vytvořena Čeňkem Vosmíkem¹⁰⁶ podle gotického originálu. Vrchním chrličem je okřídlený muž, jenž má mezi nohama umístěný maskaron vousatého muže (viz Příloha I, Obr. 33).¹⁰⁷

Pro upřesnění bude v tomto odstavci popsána sochařská výzdoba chrličů postupně – nejdříve přes spodní řadu od severního ramene k jižnímu a poté přes horní řadu zase zpátky. Chrliče jsou usazeny na vrcholcích přípor a jejich podoby jsou následující. První přípora u severního ramene vlevo od vstupního portálu nese chrliče v podobě vydry, která drží svůj rybí úlovek. Na dalších postupně jdoucích příporách nalezneme harpyji¹⁰⁸, veverku držící oříšek, rohatého

¹⁰⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 182–183.

¹⁰⁵ Důlní šlígly jsou dva hlavní nástroje pro středověké horníky – mlátek a želízko. [Srov.] Mlátek a želízko. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mlátek_a_želízko [cit. 2024-03-07].

¹⁰⁶ Vincenc (Čeňek) Vosmík (1860–1944) byl český sochař a restaurátor. [Srov.] Čeňek Vosmík. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Čeňek_Vosmík [cit. 2024-03-07].

¹⁰⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 186.

¹⁰⁸ Harpyje jsou mýtické bytosti antické mytologie zobrazované jako napůl ženy a napůl ptáci. Od středověku jsou považovány za zlovolná a lidem škodící monstra. [Srov.] Harpyje. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Harpyje> [cit. 2024-03-07].

okřídleného čtvernožce, orla s korunkou držícího v pařátech kořist, draka, kováře s kladivem a podkovou, okřídlenou kočku, kance, pastýře s ovčí u nohou, okřídleného berana, dravého ptáka či hráče na loutnu. Na poslední přípoře je velmi unikátní chrlič v podobě žáby. Při pohledu na jižní vstupní portál je na levém pilíři připevněn chrlič v podobě netopýra. Chrlič z druhé strany opěrného oblouku je nejednoznačného původu, může se jednat o lva. Na stejném pilíři je také umístěn znak pregéřů¹⁰⁹ s hornickými heroldy¹¹⁰ chráněný zdobným baldachýnem. Rohový pilíř vpravo od jižního vchodu je opatřen unikátním chrličem. Jedná se o opici držící ovoce, pravděpodobně pomeranč. Pokud je tato informace pravdivá, tak se podle Vladislava Dudáka možná jedná o jednu z prvních soch s exotickým ovocem u nás. Nad opicí s pomerančem stojí pod baldachýnem novodobá socha sv. Václava od Jindřicha V. Čapka¹¹¹. Vrchním chrličem diagonálního pilíře je čert s doširoka otevřenými ústy. Po zpáteční cestě k severnímu rameni musí pohled směřovat výše k opěrným obloukům. Od jižního pilíře chóru jsou umístěny následující chrliče – medvěd, čtvernožec, orel, kokrhající kohout, kočka, další neidentifikovatelný čtvernožec – možná se jedná o psa. A posledním chrličem je chiméra (viz Příloha I, Obr. 34 až Obr. 51).¹¹²

Na rozdíl od východní části kostela je západní strana novodobou záležitostí. V polovině 16. století muselo být průčelí provizorně uzavřeno a po dlouhou dobu postrádalo jakoukoliv sochařskou výzdobu. Upraveno bylo až během rekonstrukcí a při dostavbě chrámu podle návrhů Josefa Mockera (viz Příloha I, Obr. 52). Při pohledu od západu poskytuje pohled na složitý opěrný systém vytvářející hustou síť pomocí dvou řad oblouků nad sebou. V průčelí se nachází pouze jeden portál, který je zvýrazněný předsunutou vstupní předsíní. Jedná se o otevřený prostor na

¹⁰⁹ Pregéř je dělník razící pomocí kolku mince.

[Srov.] Mincmistr. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mincmistr> [cit. 2024-03-09].

¹¹⁰ Herold je vykladač a znalec užívání erbů. Rozhodovali při erbovních sporech a dopovídali za unikátnost přiděleného erbu.

[Srov.] Herold. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Herold> [cit. 2024-03-09].

¹¹¹ Jindřich Václav Čapek (1837–1895) byl český sochař a restaurátor. Podílel se na výzdobě kostela Panny Marie Vítězné na Malé Straně, kostelů v Čáslavi a Chrudimi aj.; rovněž se zapojil do restaurování Prašné brány, Karlova mostu a některých pražských paláců.

[Srov.] Jindřich Václav Čapek. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jindřich_Václav_Čapek [cit. 2024-03-09].

¹¹² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 185–188.

půdorysu čtverce, ve kterém je umístěna náhrobní deska Bedřicha Bridela¹¹³.¹¹⁴ Místo mezi dvěma malými okny nad portálem je vyplněno sochou Panny Marie s dítětem. Nad Pannou Marií, jakož i nad všemi ostatními sochami, se nachází bohatě zdobený baldachýn zakončený fiálou podobně, jako jsou zakončené opěrné pilíře. Díky předsunutí části chrámu se na jejím vrcholu vytvořila plocha, která plní funkci balkonu, a obvod terasy je ozdoben kamennou balustrádou. Průčelí dominují tři velká gotická okna, která jsou od sebe oddělena tzv. stupňovitými opěráky, vyúsťujícími do fiál. Nad prostředním oknem se nachází štít ve tvaru rovnoramenného trojúhelníka, který je vysunut metr a půl nad zakončení hlavní lodi a v jehož středu se nachází socha svaté Barbory od Jindřicha Václava Čapka (viz Příloha I, Obr. 53).¹¹⁵ A jako završení celé stavby se za štítem tyčí jedna ze tří stanových střech.

3.2 Rozbor vnitřního prostoru chrámu

Při vstupu do chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře je zrak člověka upoután zaklenutím stavby. Pohled vzhůru zapřičiňují vertikální prvky – pilíře, lomené oblouky a arkády, které se převážně opakují v pravidelných intervalech a jsou vyvedeny do výšky, proto vytvářejí nejen vertikální, ale i podélnou dynamiku stavby. Arkády s lomenými oblouky oddělují jednotlivé lodě chrámového pětilodí a kněžiště od chórového ochozu (viz Příloha I, Obr. 54). Vnímání vnitřního prostoru také ovlivňuje klenba, která opticky prodlužuje podpěry, čímž podtrhává prostornost celé katedrály.¹¹⁶

Ve vysokém chóru se nachází presbyterium, které je ovinuto chórovým ochozem a polověncem osmi radiálních kaplí (viz Příloha I, Obr. 55 až Obr. 56). Uprostřed kněžiště je umístěn hlavní oltář z počátku 20. století, jenž byl zhotoven podle návrhu Štefanem Zálešákem¹¹⁷ a Ludvíkem Láblerem, kteří návrh vytvořili jako

¹¹³ Bedřich Bridel (1619–1680) byl český barokní spisovatel, básník a jezuitský misionář. [Srov.] Bedřich Bridel. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bedřich_Bridel [cit. 2024-03-07].

¹¹⁴ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 182–183.

¹¹⁵ [Srov.] Tamtéž. s. 188–189.

¹¹⁶ [Srov.] CHÁTELET, Albert a Bernard Philipp GROSLIER. *Světové dějiny umění: Malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Larousse, 1990. s. 289–290.

¹¹⁷ Štěpán Zálešák (1874–1945) byl český sochař a řezbář. Jeho specializace byla především na sakrální umění a věnoval se také restaurátorství. [Srov.] Štěpán Zálešák. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Štěpán_Zálešák [cit. 2024-03-07].

nápodobu původního gotického oltáře od Jakuba Nymburského (viz Příloha I, Obr. 57 a Obr. 58).¹¹⁸ Po pravé straně kněžiště se nachází gotické pastoforium s bohatě točeným zdobeným sloupkem, připomínajícím diamantovou či sklípkovou klenbu, kovovou mříží a kamennou stříškou.¹¹⁹ Vnitřní obvod ochozu je tvořen pěti stranami devítiúhelníku, jehož každá strana je opatřena prolamovaným zábradlím s odlišným motivem. Chórový ochoz je zaklenut hvězdovou klenbou s hruškovými žebry a volné plochy jsou pokryty nástěnnými malbami z roku 1490 (viz Příloha I, Obr. 59).¹²⁰

Všechny chórové kaple jsou postaveny na půdorysu kosodélníku a do obvodových stěn jsou vložena vitrážová okna s odlišnými výjevy a s plaménkovou kamennou kružbou. Kaple jsou zakončeny čistou křížovou klenbou na rozdíl od malované klenby v ochozu. Jednotlivé liturgické prostory byly postupně vytvořeny na náklady a podle požadavků soukromých osob nebo cechů, proto je výzdoba nesourodá. První kaple, jež se nachází u severního ramene, je zasvěcena sv. Kateřině (viz Příloha, Obr. 55). Kromě portálového oltáře zhotoveného J. Riedlem, obrazu sv. Kateřiny od Ignáce Raaba¹²¹ a soch sv. Václava a sv. Jana Křtitele po stranách oltáře se v kapli nachází nejstarší a nejvýznamnější relikvie celého chrámu (viz Příloha, Obr. 60). Soška trůnící Madony, vytvořená pravděpodobně ještě před rokem 1380, je barokně polychromována a umístěna před oltářním obrazem. V kapli se dále nachází oválný barokní obraz sv. Martina a náhrobní kámen Vrabských. Výjev na okně zobrazuje Pannu Marii ukazující Ježíška třem králům.¹²²

Vedle kaple sv. Kateřiny se nachází kaple sv. Blažeje (viz Příloha, Obr. 55). Barokní oltář z doby 1670–1680 zdobí obraz sv. Blažeje od Ignáce Raaba z roku 1750

¹¹⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 191.

¹¹⁹ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-04-01]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora> a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 191.

¹²⁰ [Srov.] BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svatě Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891. s. 91 a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 191.

¹²¹ Ignác Raab (1715–1787) byl český jezuita a jeden z nejvýznamnějších českých malířů 18. století. Je autorem celé řady obrazů a fresek zejména v kostelích, klášterech a dalších církevních stavbách. Obzvláště ceněné jsou jeho oltářní obrazy. [Srov.] Ignác Raab. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_Raab [cit. 2024-04-01].

¹²² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 192.

a v nástavci je umístěn obraz Stětí sv. Jana Křtitele z roku 1698 od J. J. Heinsche¹²³. Na protější straně visí obraz sv. Prokopa, držícího čerta na řetězu. Vitrážové okno zachycuje císaře Františka Josefa I., jenž v roce 1913 navštívil město Kutná Hora, jako klečícího před obnoveným chrámem sv. Barbory. V horní části okna je zobrazen náboženský výjev sv. Trojice. Třetím liturgickým prostorem je kaple sv. Kříže (viz Příloha, Obr. 55), uvnitř se nachází portálový sloupový oltář z počátku 18. století s velkým krucifixem uprostřed. Pod nohama Krista je umístěn obraz Srdce Ježíšovo. Motiv vitrážového okna je upomínka na archeologický spolek Vocel, kutnohorský rodák J. E. Vocel je zde zobrazen jako rytíř. Pod oknem se nachází pamětní deska taktéž připomínající zásluhy archeologického sboru, je věnována Karlu Vorlíčkovi.^{124, 125}

Čtvrtou kaplí je kaple sv. Václava, uvnitř se nachází raně barokní oltář z roku 1670, na němž je obraz sv. Václava modlícího se ke Staroboleslavskému paladiu (viz Příloha I, Obr. 61). Autor obrazu je neznámý, ale tvořil v okruhu Karla Škréty.¹²⁶ Námět vitrážového okna je uvítání sv. Cyrila a Metoděje knížetem Rostislavem a jeho družinou na Velehradě r. 863. Naproti oltáři visí barokní obraz Kristus na hoře Olivetské. Další kaple je zasvěcena sv. Basilovi (viz Příloha I, Obr. 62), po stranách barokního oltáře stojí sochy sv. Martina a sv. Jiří. V horní části oltáře je umístěn obraz sv. Josefa s Ježíškem a na vrcholu se tyčí socha archanděla Michaela. Na okně je zobrazen sv. Metoděj, kterého křtí kníže Bořivoj. Naproti oltář visí obraz sv. Františka Xaverského a na sloupu, jenž dělí tuto a následující kapli, je zachována původní polychromie.¹²⁷

¹²³ Jan Jiří Heinsch (1647–1712) byl barokní portrétista a malíř oltářních i jiných náboženských obrazů. [Srov.] Jan Jiří Heinsch. Online. Dostupný z: https://encyklopedieknihy.cz/index.php/Jan_Jiri_Heinsch [cit. 2024-04-01].

¹²⁴ Karel Vorlíček (1844–1922), papežský prelát, konsistorní rada, jubilář, vikář, kutnohorský arciděkan. Zabýval se historií a archeologií. Byl jedním z členů, kteří založili archeologický spolek Vocel. [Srov.] Kdo odpočívá na hřbitově Všechny svatých: Odkaz uznávaného arciděkana žije dál na českých univerzitách. *Kutnohorský deník* [online]. 2014 [cit. 2024-04-01]. Dostupné z:

https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/kdo-odpociva-na-hrbitove-vsech-svatych-20141031.html.

¹²⁵ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora> a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 192–194.

¹²⁶ Karel Škréta (1610–1674) byl patrně nejvýznamnější český barokní malíř 17. století. Proslul jako portrétista a figuralista rozměrných převážně sakrálních olejomalb na plátně. [Srov.] Karel Škréta. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Škréta [cit. 2024-03-31].

¹²⁷ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora> a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 192–194.

V kapli sv. Doroty nenajdeme oltář, nýbrž středověkou oltářní menzu. Stěna nad menzou je pokryta pozdně gotickou freskou sv. Kryštofa, nesoucího na ramenou Ježíška. Pravá zeď kaple je zdobena dvěma freskami z konce 15. století, motivem je Omývání nohou a Kristovo ukřižování (viz Příloha I, Obr. 63 až Obr. 64). V horní části novogotického okna je zobrazena sv. Barbora posvěcující chrám, v části spodní najdeme Josefa Doubravu, jenž stojí mezi haviři a sleduje patronku havířů. Předposlední kaple byla původně zasvěcena Panně Marii, ale později byla přejmenována na kapli Smíškovskou podle Michala Smíška z Vrchovišť. V kapli stojí mramorovaná oltářní menza, na níž je umístěna pozdně gotická oltářní archa Panny Marie s Ježíškem mezi světicemi. Na vnitřních stranách křídel jsou namalovány výjevy ze života Panny Marie. Nad archou je zeď pokryta výjevem Ukřižování Krista a Zjevení Panny císaři Octavianu Augustovi. Vitrážové okno Smíškovské kaple bylo na přání donátorů rozděleno na čtyři díly. Ve spodní části jsou znázorněni čtyři světci, kteří vzhlížejí k horní části okna, k Panně Marii s Ježíškem v oblacích nad chrámem sv. Barbory. Na stěně pod oknem je vyobrazen výjev přípravy oltáře před mší. Naproti arše je umístěn výklenek, po jehož stranách jsou zobrazeny dvě skříňky určené pro liturgické náčiní (viz Příloha I, Obr. 65 až Obr. 67). Nad výklenkem je zvěčněn jednorozec, původní znak Smíšků. Nad ním je vyobrazen Příchod královny ze Sáby k Šalamounovi a Spravedlnost císaře Trajána.¹²⁸

Poslední kaplí ve východní části chrámu je kaple Hašplířská (viz Příloha I, Obr. 68 až Obr. 70). Celý prostor je zdoben bohatou nástěnnou výzdobou, spojuje náboženská i světská témata, která jsou v takové souvislosti jedinečná a v jiných chrámech podobné nenalezneme. Nad kamennou menzou je vyobrazen výjev Ukřižování na Golgotě, pod oknem je znázorněna hornická práce v dolech a žebrák, jenž přispívá na výstavbu chrámu sv. Barbory. Naproti menze je zobrazen horní úředník, jenž zapisuje vyřízený obchod. Nad ním je zvěčněn velký znak města Kutná Hora a úplně nahoře je nepatrný zbytek malby Umučení sv. Kateřiny. Na prolomeném okně je zobrazena sv. Anna a sv. Josef společně s sv. Karlem Velikým a sv. Janem.¹²⁹

¹²⁸ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora> a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 194–197.

¹²⁹ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora>

Nad arkádami obepínajícími kněžiště se nachází triforium (viz Příloha I, Obr. 71), jež je, kromě Chrámu sv. Víta v Praze, jediné v České republice. Původně byl tento vnitřní ohoz průchozí, ale ze statických důvodů musel být během rekonstrukce zaslepen.¹³⁰ Po celém obvodu bylo dříve umístěno několik sochařských plastik, jejichž náměty byly velmi různorodé, ovšem nejčastěji se objevovaly bizarní reliéfy masky zeleného muže či dívčí hlavy v rozvalinách neboli zelené ženy. Další náměty byly: rarách, lev a rytíř Brunčvík, fénix, pelikán s mláďaty klovající se do hrudi, lvice s mláďaty, dravý pták s ukořistěným zvířetem, bazilišek, maska fauna a nakonec znak cechu havířů.¹³¹ Před zaslepením triforia musely být reliéfy sejmuty, ale pro jejich zachování byly umístěny na emporu (viz Příloha I, Obr. 72).

Nad triforiem se nachází řada oken, která jsou ornamentálně zdobena. Jediné okno v ose chrámu skýtá náboženský výjev Světci uctívající Pannu Marii (viz Příloha I, Obr. 73).¹³² Posledním prvkem východní části chrámu je síťová klenba od Matyáše Rejska, zdobená znaky zemí a cechů. Na hlavním svorníku je vyobrazen Kristus s kalichem a hostií, na dalších se nachází atributy čtyř evangelistů a na zbylých celkem třiceti svornících nalezneme křesťanské ctnosti a svátosti (viz Příloha I, Obr. 74).¹³³

V hlavní lodi jsou umístěny dvě řady dřevěných barokních lavic, pocházejících ze 17. století, jejichž boční strany jsou bohatě zdobené a žádné dvě řezby nejsou stejné (viz Příloha I, Obr. 75 až Obr. 77). Mezi lavicemi se nachází pískovcová kazatelna vytvořená roku 1566, opatřená plastikami vystupujících evangelistů (viz Příloha I, Obr. 78).¹³⁴ Na západní straně hlavní lodi je umístěná renesanční varhanní kruchta. Korpus varhan je opatřený sedmi věžemi s bohatou sochařskou výzdobou v podobě třinácti pozlacených andělů z období baroka (viz Příloha I, Obr. 79). Původní stroj byl při rekonstrukci odstraněn a nahrazen novým.¹³⁵

a také DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 194–197.

¹³⁰ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora>.

¹³¹ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 86.

¹³² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 191.

¹³³ [Srov.] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST ARCIDĚKANSTVÍ KUTNÁ HORA. *Průvodce po chrámu sv. Barbory* [online]. 2024 [cit. 2024-03-31]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora>.

¹³⁴ [Srov.] Tamtéž.

¹³⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 205.

Vnitřní boční lodě v podstatě tvoří pokračování chórového ochozu a každá z nich je zaklenuta osmi klenebními poli. Sedm z těchto polí pochází z doby mistra Hanuše (1481–1489) a poslední bylo přidáno během rekonstrukce na straně západního průčelí. Všechna klenební pole jsou tvořena čtyřcípými žebrovými hvězdicemi, které se vyznačují jednoduchostí a čistotou na rozdíl od klenby hlavní lodi a chóru (viz Příloha I, Obr. 80 a Obr. 81).¹³⁶

Na druhém pilíři oddělujícím jižní vnitřní a vnější loď je zavěšen velký krucifix (viz Příloha I, Obr. 82). Na pilíři třetím na pomezí jižní boční lodi od lodi hlavní je umístěna dřevěná polychromovaná socha na skále klečícího havíře (viz Příloha I, Obr. 83). Socha byla vytvořena na počest těžce pracujících horníků pravděpodobně roku 1700 jezuitským sochařem a řezbářem Františkem Baugutem¹³⁷. Horník v ruce drží želízka a kahan, je oděn v bílé perkytli a kolem pasu má připevněn tzv. podřítek¹³⁸. V západní části severní vnitřní boční lodi je umístěna kopie obrazu Vidění sv. Luitgardy od Petra Brandla¹³⁹. Kopie byla vytvořena Josefem Krčilem¹⁴⁰ roku 1935. K této lodi náleží zeď sakristie z vnější boční lodi, k níž jsou přiloženy pozdně gotické chórové lavice, vyřezané Jakubem Nymburským mezi léty 1480–1490 (viz Příloha I, Obr. 84). Lavice po levé straně vchodu do sakristie je opatřena sedmi sedadlovými místy, kdežto po pravé straně jsou místa pouze tři. Mezi portálem sakristie a chórovými lavicemi je připevněn epitaf¹⁴¹ v dřevěném polychromovaném rámu s malovanou výplní a výjevem Velké Kalvárie. Na stejné straně portálu nad chórovými lavicemi je zavěšen barokní obraz Nanebevzetí sv. Barbory od Ignáce Raaba z roku 1775 (viz Příloha I, Obr. 85 a Obr. 86).¹⁴²

¹³⁶ [Srov.] Tamtéž. s. 199–200.

¹³⁷ František Bagut (1668–1726) byl český jezuita, sochař, řezbář, truhlář, architekt a stavitel vodních staveb. Je autorem kutnohorské galerie dvanácti barokních kamenných soch podél mostu Jezuitské koleje a je také autorem tamního morového sloupu. [Srov.] František Bagut. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Baugut [cit. 2024-04-01].

¹³⁸ Podřítek je speciální kožená zástěra, kterou používali havíři ve středověku. Havíř jej nosil kolem pasu tak, aby si na něj mohl při práci v dolech sednout nebo se klouzat do nižších pater.

[Srov.] Podřítek. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Podřítek> [cit. 2024-04-01].

¹³⁹ Petr Brandl (1668–1735) byl jedním z hlavních představitelů vrcholného barokního především figurálního a portrétního malířství v Čechách. [Srov.] Petr Brandl. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Brandl [cit. 2024-04-01].

¹⁴⁰ Josef Krčil (1906–1985) byl český kutnohorský malíř, figuralista a krajinář.

[Srov.] Josef Krčil. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Krčil [cit. 2024-04-01].

¹⁴¹ Epitaf je krátký text informující o zesnulé osobě, shrnuje její život a tematicky se vztahuje k mrtvému. [Srov.] Epitaf. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Epitaf> [cit. 2024-04-01].

¹⁴² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 200.

Vnější boční lodě se od sebe primárně odlišují svojí délkou, severní loď je kratší z důvodu vložené sakristie o dvou klenebních polích. Již zmíněný portál do sakristie je ve vrchní části opatřen tympanonem s plaménkovou kružbou z roku 1400 (viz Příloha I, Obr. 87). Uvnitř se nachází řezané dřevěné skříně z roku 1600 a točité schodiště vedoucí na emporu. V severní lodi byla původně zřízena kaple bratrstva havířů. Později zde bylo pohřbeno tělo biskupa Sidonu, jehož ostatky byly z chrámu vyjmuty jezuiti, a roku 1673 byla kaple zasvěcena zakladateli jezuitského řádu sv. Ignáci z Loyoly. Při zdi západního průčelí je umístěn raně barokní oltář sv. Ignáce z roku 1675, jenž byl vytvořen jezuitským truhlářem Jiřím Riedlem (viz Příloha I, Obr. 88). V kapli se kromě oltáře nachází čtyři barokní zpovědnice (viz Příloha I, Obr. 89). Všechna gotická okna, která prolamují zeď vnější severní lodi, jsou čistá, neobsahují žádné výjevy či dekorace. Obraz světce pochází z 90. let 17. století od J. J. Heinsche a sochy sv. Jáchyma a sv. Anny byly vytvořeny v polovině 18. století. Západní zeď severní vnější lodě je pokryta malbou Vidění sv. Ignáce od J. C. Kováře – vytvořena roku 1746 (viz Příloha I, Obr. 90). Jižní vnější loď je nazývána jako Mincířská kaple podle nástěnných maleb na západní zdi, jež kombinují sakrální a světské výjevy vztahující se k rysům města a patří k nejstarším freskám z celého chrámu (viz Příloha I, Obr. 91). Nachází se zde oltář sv. Františka Xaverského pocházející z konce 17. století (viz Příloha I, Obr. 92). Zeď lodi je proložena šesti malovanými gotickými okny s výjevy Ježíš Kristus jako léčitel světa, křest Krista, Panna Marie ukazující Ježíška andělům a světcům, sv. Václav jedoucí na koni, andělé či zpovídající sv. Jan Nepomucký. Druhé z oken je zasvěceno J. J. Štětкови¹⁴³ a okno šesté není opatřeno barevnou výzdobou.¹⁴⁴

V ramenech neúplného transeptu se nachází dvě předsíně, portál severní předsíně je určen pro vstup do chrámu. Uvnitř se v současné době nachází pokladna, jednu ze stěn zdobí obraz Klanění Tří králů z 18. století. Nad předsíní se nachází nevelká zpěvácká kruchta (viz Příloha I, Obr. 93) a ve východní stěně je vchod na kryté schodiště do spodního triforia, jež je zvenčí na první pohled nepostřehnutelné.¹⁴⁵ V předsíní jižní, vedoucí na tehdejší jezuitský hřbitov, se nachází oltář sv. Doroty (viz Příloha I, Obr. 94), který byl společně s obrazem sv. Agáty od Ignáce Raaba

¹⁴³ Josef Jaromír Štětka (1808–1878), též Štietka, byl český lékař, politik, poslanec Českého zemského sněmu a starosta Kutné Hory. Zakladatel městské kutnohorské knihovny.

[Srov.] Josef Jaromír Štětka. Online. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Jaromír_Štětka.

¹⁴⁴ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 202–204.

¹⁴⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 189.

přesunut z východní části chrámu. Na stěně kaple jsou pověšeny čtyři raně barokní obrazy od Jana Jakuba Hartmanna¹⁴⁶ z přelomu 17. a 18. století, jenž zobrazují výjevy ze života sv. Václava v jednotlivých ročních obdobích.¹⁴⁷

V patře nad vnitřními bočními loděmi a lodí hlavní bylo vybudováno halové stejnolodí. Po stranách prostřední lodi tak vznikly empory (viz Příloha I, Obr. 95 a Obr. 96), kde měly být pravděpodobně umístěny řady oltářů, jejichž menzy zde stály do doby před restaurací chrámu, ale prostor byl nakonec využit pro literátská bratrstva a pěvecké sbory.¹⁴⁸ Nad arkádami obíhajícími střední loď je vedena horizontální římsa, která zakončuje přízemní část. Po stranách hlavní lodi je římsa posazena níže než v chóru a vzniká zde pás bílé čisté zdi fungující jako zábradlí. Arkády spodní části kostela jsou vertikálně prodlouženy mezilodními hluboce profilovanými podpurnými pilíři.¹⁴⁹

Hmota horních pilířů je bohatě modelována do hloubky projmutými výžlabky. V místě, kde se pilíře setkávají s klenbou, se jednotlivá žebra klenby poměrně chaoticky zasekávají do horní části pilíře a navzájem se protínají.¹⁵⁰ Na čtyřech pilířích jsou umístěny raně barokní 3,5 metru vysoké sochy (viz Příloha I, Obr. 97). Jedná se o alegorie čtyř ctností – Spravedlnosti, Mírnosti, Opatrnosti a Statečnosti. Původně pravděpodobně tvořily výzdobu v bývalém kostele sv. Jiří, jenž byl roku 1773 zrušen, a poté byly sochy přeneseny do chrámu sv. Barbory.¹⁵¹

Boční lodě horní síně nebyly zakončeny rovnou kolmou zdí, nýbrž zdí zkosenou směrem k západnímu průčelí.¹⁵² Horní část kostela je osvětlena vysokými hrotitými čtyřdílnými katedrálními okny, jež jsou v místě pod lomeným obloukem zdobena kamennou kružbou s motivem plamének. Tato okna nejsou vyplněna

¹⁴⁶ Jan Jakub Hartmann (1658–1738) byl český raně barokní malíř, zejména krajinář.

[Srov.] Hartmann. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hartmann> [cit. 2024-04-01].

¹⁴⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 198.

¹⁴⁸ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 105.

¹⁴⁹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 198.

¹⁵⁰ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 107.

¹⁵¹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 205.

¹⁵² [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 105 a také [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 198.

barevnými vitrážemi, proto je prostor značně prosvětlenější než spodní část kostela.¹⁵³

Dominantním prvkem vnitřního prostoru stavby se stala kroužená klenba s řadou šesticípých hvězd v ose chrámu (viz Příloha I, Obr. 98). Václav Mencl ve své knize *České středověké klenby* popisuje svatobarborskou klenbu následovně: „Benedikt Ried sestavuje z půdorysných kružnic vláčné šesticípé hvězdy; prostor pokrývá síť žebor, odvinujících se pružným švihem z mezer mezi pruty podpor a rozvlňujících plochu klenby opticky měkkým a smyslově citlivým vibrujícím pohybem.“¹⁵⁴ V období vrcholné gotiky byla klenba nesena klenebními žebry, zde se ale najednou stává klenba samonosným prvkem, rozpínajícím se mezi obvodovými stěnami a pilíři. Žebra jsou tedy pouze dekorativní záležitostí, nikoliv funkční.¹⁵⁵ Na první pohled dokonalá klenba obsahuje spoustu vad, po Riedově smrti se kvalita práce snížila a klenební žebra jsou na jednotlivé pilíře napojena poměrně nešikovně.¹⁵⁶ Ve svornících kroužené klenby najdeme data a symboly, připomínající důležité letopočty, cechy apod.¹⁵⁷

¹⁵³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 204.

¹⁵⁴ MENCL, Václav. *České středověké klenby*. Praha: Orbis, 1974. s. 104.

¹⁵⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 199.

¹⁵⁶ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. s. 115.

¹⁵⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. s. 199.

II. Praktická část

4 Klenební systémy chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře jako zdroj inspirace pro sérii grafických posterů

Předmětem této bakalářské práce je seznámení se s dějinami města Kutná Hora a vývojem tamní výstavby chrámu sv. Barbory, jehož architektonické prvky slouží jako inspirační zdroj pro vytvoření série grafických posterů.

Pochopení geneze stavby, tedy jejího historického vývoje a architektonického kontextu, hraje klíčovou roli při tvorbě poutavých informativních posterů. Znalost důležitých historických událostí, vývoje architektonických stylů a práce jednotlivých stavitelů nám umožňuje rozeznat specifické rysy, které stavbu odlišují od jiných. Pochopení kontextu stavby nám umožňuje lépe vnímat její estetické i funkční aspekty a získat tak komplexní představu.

Chrám skýtá nepřeborné množství různorodých nejen architektonických prvků, které by skvěle posloužily jako inspirační zdroj, ale vybrány byly pozdně gotické klenby, které patří mezi nejvýraznější prvky chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Zdůraznění vybraných prvků může pozornost diváka nasměrovat na konkrétní obsah, nějaký zajímavý prvek dané památky. Grafický poster tak může významně přispět k zprostředkování kulturní kvality.

Současné pokroky moderní technologie „otevírají dveře“ novým způsobům prezentace. Série posterů poslouží jako vhled do světa historického umění obohaceného o novodobé možnosti. Cílem je propojení krásy umění starých mistrů s inovativními možnostmi moderní technologie.

V souladu s trendy moderní vizuální komunikace, která klade důraz na jasné a čisté obrazové vyjádření s určitou potřebou minimalismu, jsou postery tvořeny na základě vektorové grafiky. Vektorová grafika eliminuje problémy s roztříštěním obrazu a ztrátou detailů, jako to je u grafiky bitmapové neboli rastrové.

Tato technologie umožňuje dosáhnout bezkonkurenční čistoty obrazových křivek a zachovat maximální kvalitu obrazu, a to i při zvětšení obrazu na libovolnou velikost digitálních prezentací či velkoformátových tisků. Nabízí také velkou škálu množností pro kreativní vyjádření.

Text doprovázející sérii posterů by měl být srozumitelný a stručně informativní. Kromě vizuálního působení grafických posterů tak získají postery edukativní funkci, jež může zaujmout diváka a motivovat jej k hlubšímu poznání historie a k navštívení samotného chrámu.

4.1 Realizace série grafických posterů

Realizace autorských plakátů byla provedena v grafickém programu Adobe Illustrator, který je určen pro práci s vektorovou grafikou. První fáze tvorby série posterů s motivem chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře se zaměřuje na výběr architektonického prvku, který bude dominovat a zároveň spojovat jednotlivé postery celého cyklu.

Zpočátku bylo vybráno několik různých prvků, které by byly vhodné pro tento typ práce. Mezi ně patřilo pozdně gotické okno s výraznou kamennou kružbou. Dále byla zvažována řada opěrných pilířů, přičemž jeden z nich podtrhoval nedokonalost stavby. Jak již bylo v teoretické části popsáno, jeden z opěrných pilířů je odlišně natočený. Jako třetí prvek byly vybrány pozdně gotické klenební systémy, které přinášejí složité geometrické vzory a podtrhují výjimečnost stavby.

Začaly vznikat první skici těchto různých architektonických prvků. Pořízení souboru autorských cenných fotografií různých částí chrámu sv. Barbory z odlišných úhlů pohledu umožnilo autorce hledat nepřeborné množství kompozičních řešení a zužitkovat je tak v přípravných skicích (viz Příloha II, Obr. 99).

Výběrem architektonického prvku chrámu sv. Barbory se stal pozdně gotický klenební kroužený systém. Pro první návrh sloužila jako podklad fotografie, na níž byla štětcem nanesena další vrstva, která zvýrazňuje a abstrahuje kroužený systém klenby (viz Příloha II, Obr. 100).

S nově vytvořeným motivem se pracovalo různě za pomoci funkce grafického programu, tzv. cestáře. Prostřednictvím cestáře lze kombinovat více objektů, jejichž funkce určují, jak mají jednotlivé objekty na sebe působit. Poprvé byla použita funkce „sečtení“, veškeré křivky byly spojeny to jednoho celku a následně byly upraveny všechny vzniklé nedokonalosti (viz Příloha II, Obr. 101).

Dále byla hledána vyhovující kompozice. Nakonec byla zvolena kompozice s diagonálními liniemi, která podtrhuje dynamiku celého klenebního systému, přičemž hlavní šesticípá hvězdice je umístěna v centru plakátu. Diagonální linie vede divákovo oko k různým částem klenebního systému, podobně jako v samotném chrámu dokáže vertikálnost stavby přimět diváka vzhlednout vzhůru.

Další návrh posteru s motivem kroužené hvězdice klenby chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře vznikl na základě „vektorizace“ jedné z autorských fotografií. „Vektorizace“ znamená, že pixely fotografie byly převedeny do vektorových křivek, jednotlivé křivky jsou propojeny tzv. kotevními body. Soustava bodů a křivek umožňuje definovat výplň, nějakou barevnou plochu či přechod.

Autorská fotografie zachycuje emporu, pozdně gotická okna a částečně i krouženou klenbu. Byla zde také zachycena prostorovost a do jisté míry i klenební vypouklost. Pro výsledek převádění fotografie do vektorových křivek byly použity pouze tři barvy, čímž byla zjednodušena barevná paleta, která umožnila zachovat čistotu obrazu. Každé barevné ploše byla přidána obrysová linie bílé barvy, která vytváří jemnou, ale výraznou strukturu odkazující na historický kontext a charakter stavby.

Z „vektorizované“ fotografie byl vybrán specifický výsek, a to jedna ze šesticípých hvězdic. Za použití pera byla vybraná hvězdice obtažena křivkami, čímž vznikl nový objekt. Po označení tohoto objektu a zároveň i fotografie byla „zavolána“ funkce tzv. masky, která ořízla fotografii podle linie vytvořeného objektu. Hvězdice byla na plakát nakopírována celkem třikrát, přičemž každá z nich disponovala různou velikostí a natočením pod různým úhlem. Pod hvězdice byla položena podkladová barva jako harmonický základ pro celou kompozici (viz Příloha II, Obr. 102).

Ke každému ze tří realizovaných posterů je vložen adekvátní textový příspěvek popisující dané výtvarné prvky. Pro typografickou část byl vybrán font „Playfair Display“, který byl použit v různých velikostech. Pro nadpis byly využity kapitálky neboli velká písmena a pro zbytek textu byly použity běžné verzálky.

Následně byla řešena samotná kompozice. Kroužené hvězdice a textová pole byly sestaveny do diagonálních linií. Rozmístění jednotlivých komponent posteru bylo uspořádáno tak, aby celá plocha byla opticky vyvážená.

Tento návrh se uchytil natolik, že se začaly vytvářet různé barevné varianty posteru (viz Příloha II, Obr. 103 a Obr. 104). Každá z variant přinášela nový

vizuální zážitek. Nejmenší ze tří hvězdic nabyla barevné úpravy – barvy výplně a obrysu byly prohozeny. Tím vznikl výrazný kontrastní prvek, který najednou dodává posteru větší hloubku a zajímavost.

Po dokončení tohoto posteru byly realizovány i další pozdně gotické klenební systémy chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Stejným způsobem vznikly postery i pro klenbu síťovou v chóru od stavitele Matyáše Rejska a pro čtyřcípou hvězdovou klenbu, jež se klene nad bočními loděmi (viz Příloha II, Obr. 105). Motiv čtyřcípé hvězdové klenby se stal základem pro tvorbu hlavního plakátu triptychu. Tento poster pojednává obecně a stručně o pozdně gotických klenbách.

Výsledná barevnost všech plakátů úzce souvisí s barevností interiéru chrámu sv. Barbory. Nápomocné byly autorské fotografie chrámu, ze kterých autorka pomocí funkce „kapátko“ grafického programu získala vzorky barev. Tyto barvy byly získány z erbů na klenebním systému a převážně z vitráží (viz Příloha II, Obr. 106).

Tři hlavní postery byly dokončeny (viz Příloha II, Obr. 107) a zrodil se nápad, zda by nebylo možné nějakým způsobem využít motiv zobrazující celé klenební systémy z prvních návrhů. Tato myšlenka vedla k vytvoření několika dalších plakátů, které slouží jako doplnění základního triptychu. Ke každému ze tří hlavních edukativních posterů byly přidány čtyři volně vytvořené. Doplnkové postery přinášejí jiné úhly pohledu a umožňují divákovi lépe spatřit spletitou síť klenebního systému (viz Příloha II, Obr. 108 až Obr. 111).

Předložený soubor autorských vektorových posterů zprostředkovává divákům pohled na krásu a složitost klenebních systémů chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Abstraktnější prvky posterů vtahují diváka do nitra klenebních systémů chrámu. Detailní kresba s využitím vektorové grafiky umožňuje precizní zacházení s geometrickými vzory a prostorovým dojmem kleneb. Postery přibližují široké veřejnosti specifika gotické architektury a propojují umělecké vyjádření s edukativním zaměřením.

4.2 Vzdělávací zaměření posterů

Tvorba posterů s využitím principů prezentovaných v tomto kontextu otevírá široké možnosti pro aktivní a kreativní výuku ve výtvarné výchově na základních školách. Žáci se mohou seznamovat s různými tématy a problematikami, které

následně využijí pro tvorbu posterů, a mohou tak rozvíjet své kreativní myšlení, estetické vnímání a především rozšiřují své digitální kompetence. Tento přístup umožňuje propojovat různé vzdělávací oblasti, tedy využívat v souvislosti s mezipředmětovými vazbami. Prostřednictvím tvorby posterů mohou žáci lépe porozumět a vizuálně zpracovat komplexní informace. Při tvorbě posterů mohou pracovat individuálně nebo ve skupinách, budou tak rozvíjeny komunikační dovednosti a prezentační schopnosti žáka.

Závěr

Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře představuje jedinečný exemplář architektury převážně pozdně gotického období. Tato bakalářská práce se nejdříve zaměřila na obecný přehled pozdně gotických kleneb, čímž byl poskytnut teoretický základ pro přenesení znalostí na klenební systémy chrámu sv. Barbory.

Další kapitoly byly zaměřené na detailní popis architektonických prvků katedrály a analýzu geneze stavby. Jednotlivé architektonické prvky dodávají chrámu jeho nezaměnitelný charakter a svědčí o mistrovské zručnosti středověkých stavitelů. Chrám sv. Barbory je výsledkem dlouhodobého a složitého stavebního procesu, který byl ovlivněn nejen politickými změnami. Samotné město Kutná Hora sehrálo klíčovou roli v podpoře a financování výstavby nového chrámu díky rozsáhlému nalezišti stříbra.

V praktické části na historickou a architektonickou analýzu navazují moderní vektorové postery, které interpretují a vizualizují jeden z klíčových prvků chrámu. Jako inspirační zdroj byly vybrány pozdně gotické klenební systémy.

Soubor posterů slouží jako most mezi historickým dědictvím a moderní vizuální kulturou. Vektorová grafika poskytuje nový pohled na historickou stavbu a umožňuje její moderní reinterpetaci. Postery prezentují srozumitelnou a stručnou formou klíčové principy pozdně gotické architektury a slouží jako výchozí bod pro hlubší studium této fascinující epochy. Zároveň je díky použití vektorových možností oslovena mladší generace.

Autorka vytvořila soubor fotografií katedrály, jenž se stal základním kamenem pro tvorbu vektorových posterů. Tři z posterů byly zaměřeny na určitý výsek z celého klenebního systému, ostatní zobrazují motiv celého rozsahu. Postery vytvořené na základě této práce nejenže přispívají k šíření povědomí o gotické architektuře, ale také poskytují edukativní hodnotu, čímž umožňují hlubší porozumění a ocenění tohoto období.

Tato bakalářská práce potvrzuje, že chrám sv. Barbory není pouze historickou památkou, ale je i bohatým zdrojem inspirace pro současné umění a design. Chrám byl autorce už po dlouhou dobu velmi blízký a ke stavbě stále cítí nesmírný obdiv, proto se snažila přistupovat k této práci s velkorysostí a úctou.

Slovník

alegorie

(řec.), zobrazení pojmu konkrétní podobou symbolického obrazu nebo příběhu; ve výtvarném umění lidská postava, zvíře, rostlina nebo věc

arkáda

(lat.), oblouk překlenující mezeru mezi podporami, nesený sloupem nebo pilířem; v kostelním prostoru oddělují a. jednotlivé lodě. A. slepá je jen výzdobným architektonickým prvkem v ploše zdi

atika

(řec.) attika, nižší zděná nadstavba nad hlavní římsou

atribut

(lat.), symbolický předmět v ikonografii světců, určující obecný znak (mučednictví – palmová ratolest), nebo znak vlastní jednotlivým světcům, např. u sv. Barbory věž a koruna, případně i meč, kalich nebo hostie

baldachýn

(ital.) přenosný, nebo pevný ochranný kryt; v architektuře ozdobná stříška nad gotickými sochami v chrámovém exteriéru i interiéru

balustráda

(řec.), zábradlí z opakujících se balustrů, které podpírají horizontální nebo šikmý kryt; slepá (reliéfní) b. má jen dekorativní funkci

empora

(řec.) tribuna, architektura vestavěná většinou do západní části chrámového interiéru, nesená podpěrami nebo klenbou; určená pro vlastníka kostela nebo členy konventu

fiála

(řec.), věžička, konstrukční i dekorativní prvek gotické architektury, zatěžující opěrákový systém; ukončuje opěrné pilíře a vimperky; v interiérech kostela častý prvek v dřevěných, zejména novogotických oltářích

chór

(řec.), prostor původně pro zpěváky či zpívající kleriky (zpěv hodinek), umístěný mezi hlavní loď a apsidu; také označení pro celý závěr kostela; v. t. vysoký chór

chórové lavice

řada sedadel po obou bočních stranách chóru, obvykle ve dvou řadách nestejně výšky, sloužící pro sezení nebo klečení. Sedadlo (stalla) je od sousedních sedadel oddělené područkou, vzadu má opěradlo (dorsale). Řadu sedadel z obou boků uzavírají bočnice s vyřezávanými motivy. Chórové lavice jsou určeny pro členy řádu nebo kapituly, případně pro členy městské rady nebo sbor

chórový ochoz

průchozí prostor před chórovými kaplemi

chrám

Viz kostel.

chrámová loď

prostor mezi vchodem a kněžištěm určený pro shromáždění věřících; loď tvoří zdi, sloupy a pilíře; lodě: hlavní, boční, příčné; typy prostorů: jednolodí, dvoulodí, trojlodí, pětিলodí

chrlič

kamenné nebo kovové vyústění okapu střechy, chránící zdivo před dešťovou vodou, tvarovaný do podob groteskních hlav nebo figur, v sakrální evropské architektuře užívaný zejména v gotice

kaple

(lat.), menší bohoslužebný prostor pocházející původně z malých svatyní nad hroby mučedníků; bývá buď samostatná (i patrová), nebo začleněná do dispozice kostela či jiného objektu; k. křtící/křestní (baptisterium), pohřební, pro rodinné příslušníky apod.

karner

(lat.), hřbitovní kaple, nejčastěji centrálního půdorysu; pod kaplí bývá kostnice (ossarium)

katedrála

(řec.), 1. jediný kostel v diecézi s katedrou biskupa (dóm); 2. typ gotického chrámu, vyvíjený od poloviny 12. stol. ve Francii – měl rozvinutý opěrný systém, ochoz (triforium), věnec kaplí kolem presbytáře, troj- nebo pětিলodí s trojdílným západním portálem, dvouvěžovým průčelím a transeptem, protínajícím hlavní loď ve stejné výšce

kazatelna

vyvýšené místo v kostele pro čtení evangelia a kázání kněze; většinou dřevěný polygon nebo válec s bohatou výzdobou, od pozdní renesance se stříškou; po

druhém vatikánském koncilu prakticky nevyužívaný; v. t. ambon, lektorium (lettner)

klenba

nosný architektonický útvar, zvláštní typ vodorovné konstrukce, uzavírající shora vnitřní prostor; šikmé stěny klenby postupně převádějí tlak na stěny nebo podpory

kněžiště

Viz apsida, presbytář.

konzola

(franc.), nosný kamenný, příp. dřevěný prvek, vystupující ze zdi; podpírá balkon, římsu, sochu, arkýř, žebro

kostel

bohoslužebná křesťanská stavba, většinou s presbytářem na východ, centrální nebo podélná (longitudinální). Centrální k. je komponován okolo středové osy na půdorysu čtverce, řeckého kříže, kruhu, polygonu nebo odvozených půdorysů; podélný k. je postavený na půdorysu s horizontální podélnou osou, bývá v podobě jedno-, dvou- i vícelodní. Prostor k. byl zakončen presbyteriem s hlavním oltářem, ve středověku byl presbytář většinou polygonální, později i oválný. Ve zdi chóru bývalo sanktuárium pro eucharistii, které se v pozdní gotice mění na pastoforium (...)

krab

kamenný plastický dekorativní útvar u gotických nebo novogotických fiál, věžic nebo vimperků; má podobu svinutého listu

krov

trámová nosná konstrukce střechy nesoucí krytinu

krucifix

(lat.), ve výtvarném umění výraz pro kříž s ukřižovaným Kristem

kruchta

(něm.), kůr, hudební tribuna, v kostelech obyčejně na západní straně; vyvýšená, s varhanami a s prostorem pro zpěváky, případně pro orchestr, pro hudební doprovod liturgie

kružba

obrazce z tenkých, vzájemně se protínajících kamenných prutů v horní části okna, mající dekorativní účinek; též obdobné obrazce v zábradlí, tympanonu apod.; oblíbené zejména v gotice

kůr

Viz kruchta.

kytka

prvek gotické architektury, zakončující článek fiály nebo vimperku v podobě poupat a listů; v opěrném systému má zatěžovací funkci, jinde je ozdobný

maskaron

plastický zdobný motiv architektury v podobě stylizované lidské tváře

nástěnná malba

malba zdi nebo kleneb, provedená na suchou omítku (al secco), nebo na omítku mokrou (al fresco)

oblouk

klenutý architektonický tvar nad vchodem nebo nad okenním otvorem

okno

osvětlující nebo větrací otvor prolomený ve zdi; tvary románského o. s plným obloukem jsou slučovány do tzv. sdružených oken; gotika přináší vysoká o. s lomeným obloukem a kružbovou výplní, kruhové o. – rozeta – přechází do renesance a mění se v barokní době na oválné a složitější (např. kasulové). O. a jeho orámování je významným slohotvorným prvkem

oltář

(lat.), altare, kultovní obětní stůl; užíván již od starověku na posvátných místech k oběti nebo k trvalým bohoslužbám. U křídlového (skříňového) o., rozšířeného v gotice, jsou ke skříňové části připojována pevná nebo otočná křídla s malbami či sochařskými prvky, doplňovaná v pozdní gotice ve zvýšené podobě o systém tenkých fiál s kraby a figurami, připomínající zdobnost exteriérové chrámové architektury. V 19. a 20. století se vytvářejí pouze obměny typů, většinou novogotických nebo novobarokních podob

opěrný systém

kamenná konstrukce využívaná zejména v gotické sakrální architektuře k zachycení a rozvedení šikmých tlaků a k odlehčení zdi; hlavními částmi o. s. jsou opěrný pilíř a oblouk

ornament

(lat.), plošná nebo plastická výzdoba tvořená symetrickým a rytmickým opakováním určitých prvků; v užším smyslu jednotlivý motiv či systém sestavený do nekonečné řady nebo rozložený v ploše

památka

kulturní p., dílo dokládající myšlenku tvůrce, technickou vyspělost a sloh příslušného časového období a zasluhující zachování pro budoucí generace

pastoforium

(lat.), volně stojící nebo od pozdní gotiky přístěnná kamenná schránka pro uchovávání hostií

patron kostela

světec, kterému byl kostel zasvěcen, tj. jehož jméno užívá, zpravidla je též zobrazen na hlavním oltáři, v průčelí nebo na jiném významném místě. V kostele případně bývaly uloženy jeho ostatky

pilíř

(franc.), svislá podpora hranolového tvaru, masivnější než sloup; volný nebo vystupující ze stěny

plastika

(řec.), obecně sochařské dílo, v užším smyslu s. d. vznikající nanášením hmoty (např. modelováním z hlíny)

portál

(lat.), architektonicky nebo plasticky zdůrazněný vchod do budovy

presbytář

(řec., lat.), presbyterium, kněžiště, východní závěr kostela; v nové sakrální architektuře místo bez ohledu na orientaci, v němž se nacházejí tři základní prvky bohoslužebného mobiliáře: ambon, oltář, sedadlo předsedajícího

příčná loď

Viz transept.

přípora

svislý podpůrný architektonický článek gotických klenebních žeber, představený před pilíř nebo stěnu a přejímající část klenebního tlaku

rekonstrukce

(lat.), způsob obnovy památkové architektury, při které se vychází buď z předpokládaného, případně doloženého vzhledu, nebo jsou do původní hmoty doplněny chybějící významné části

reliéf

(franc.), v sochařství tvar vystupující plasticky nad základní plochu; basrelief (mírně vystupující), hautrelief (hodně vystupující). Zvláštním případem je relief en creux (glyptický r., celý kryt negativně do plochy)

restaurování

(lat.), způsob obnovy památek, jejíž součástí je rekonstrukce i konzervace, aniž se naruší původní podoba; restaurování vychází z provedeného umělecko-historického a stavebně-historického průzkumu

sakristie

(lat.), místnost sloužící k přechovávání předmětů, bohoslužebných rouch a knih, souvisejících s bohoslužbou a její přípravou

střecha

konstrukce s krytinou uzavírající stavbu shora

svorník

závěrečný kámen ve vrcholu žebrové klenby nebo portálového či okenního oblouku

symbol

(řec.) znamení, smluvený znak s jednoznačným významem nebo tradicí; s. se používalo původně jako jediného zobrazování až do schválení umístění obrazů v interiéru (Řehoř I.); ve výtvarném sakrálním umění např. u Krista a) abstraktní grafický, b) zvířecí symbol (beránek)

transept

(franc.), příčná loď, typická pro bazilikální dispozici již od starověkého křesťanství; loď vložená v pravém úhlu mezi podélné lodě a kněžiště; většinou přesahuje do stran přes hmotu bočních lodí; slouží k zesílení významu prostoru kostela před vítězným obloukem a dává možnost budování více vedlejších kaplí

triforium

(lat.), původně tři sdružené okenní otvory; úzká chodba v síle zdi kostela katedrálního typu pod okny hlavní lodi a chóru, otevřená do interiéru; jedna z podmínek pro gotickou katedrální dispozici

trojlodí

chrám o třech podélných lodích

tympanon

(řec.), trojúhelníková plocha nebo plocha tvaru kruhové úseče v průčelí nebo v nadpraží portálu či okna; architektonický prvek užívaný ve všech historických slozích; významný prostor pro výtvarné dílo

věvec kaplí

kaple půlkruhově přičleněné k presbytáři katedrály, případně i klášterního kostela

vitraj

(franc.), malba na skle nebo obraz složený z barevných skel v oknech, v němž jsou skleněné části spojeny olověnými pásky

vysoký chór

část stavební hmoty presbyteria, která převyšuje věvec kaplí

vikýř

drobná střešní konstrukce s oknem pro osvětlení střešního prostoru

znak

v sakrální architektuře zobrazení odznaku ve štítu, užívaný řeholními společenstvími, řeholními domy nebo i osobami

zpěvácká tribuna

samostatně přístupné vyvýšené místo v chrámu

zповědnice

součást mobiliáře katolického kostela, sestávající ze sedadla pro kněze a z prostoru (většinou s klekátkem) pro věřícího, který přichází vyznat své viny a přijmout od Boha knězem zprostředkované odpuštění a smíření

závěr kostela

východní ukončení kněžiště s apsidou; z původního půlkruhového z. ve starokřesťanských bazilikách se vyvíjí z. podkovový, pravoúhlý a polygonální; bohatší tvary vznikají u chórů, kdy přibývá věvec kaplí po obvodu s opěrným systémem a ochozem

žebra

architektonický kamenný nebo terakotový detail, speciálně profilovaný, sloužící ve středověkých klenbách jako nosný prvek

Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura

BENEŠOVÁ, Klária. *Deset století architektury: Architektura gotická*. 2. Praha: Správa Pražského hradu, 2001. ISBN 80-86161-36-6.

BENEŠOVÁ, Klára, Petr KRATOCHVÍL, Ivan P. MUCHKA, et. al. *Velké dějiny zemí Koruny české: Architektura*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 987-90-7432-001-9 (Paseka).

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře*. Praha: Vyšehrad, 1946. Poklady umění v Čechách a na Moravě, sv. LI.

BRANIŠ, Josef a Jiří ZACH. *Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře: Dějiny a popis původní stavby až do r. 1620*. Kutná Hora: Karel Šorc, 1891.

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. Třetí, opravené a dopl. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-7277-000-4.

DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Baset, 2004. Poutník, sv. III. ISBN 80-7340-035-9.

HASSLER, Uta, Christoph RAUHUT a Saintago HUERTA. *Construction Techniques in the Age of Historicism*. Hirmer Publishers, 2012. ISBN 978-3-7774-3901-3.

HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: Přehled stavebních slohů*. Vyd. páté, přeprac. a dopl. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-389-5.

CHÁTELET, Albert a Bernard Philipp GROSLIER. *Světové dějiny umění: Malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Larousse, 1990. ISBN 80-7181-055-X.

CHODURA, Radko, Věra KLIMEŠOVÁ a Alois KŘIŠŤAN. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství s. r. o., 2001, 14. ISBN 80-7192-530-6.

KOTALÍK, Jiří T. *Obrazy z dějin české architektury*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0755-1.

KUČERA, Jaroslav a LÍBAL, Dobroslav. *Z mapy UNESCO*. Praha: Akropolis, 1997. ISBN 80-85770-46-6.

KUTHAN, Jiří. *Parléřovský mýtus: rod Parléřů – dílo a jeho ohlas*. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 987-80-246-5021-0 (Karolinum).

KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách: K problematice cisterciácké stavební tvorby*. Praha: Československá akademie věd, 1983. ISBN 509-21-857.

KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Král a šlechta*. Praha: Togga, 2010, díl první. ISBN 978-80-87258-12-5.

KUTHAN, Jiří. *Královské dílo za Jiřího z Poděbrad a dynastie Jagellonců: Města, církve, korunní země*. Praha: Lidové noviny, 2013, díl druhý. ISBN 978-80-7422-245-0.

LÁTAL, Hynek. *Laboratoře inovací: Centra a osobnosti klenebního umění střední Evropy 15. století*. České Budějovice, 2017. ISBN 978-80-7394-692-0. Disertace. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

LIPANSKÁ, Eduarda. *Historické klenby*. Praha: EL Consult, 1998. ISBN 80-902076-1-8.

MENCL, Václav. *České středověké klenby*. Praha: Orbis, 1974.
MENCL, Václav. *Vznik a vývoj gotické kroužené klenby, Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1934*, Praha 1935.

POSPÍŠIL, Aleš. *Zmizelá Kutná Hora*. Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-013-2.

RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Dějiny českých zemí: Od minulosti k dnešku*. Druhé, rozšířené. Praha: Vyšehrad, spol., 2018. ISBN 978-80-7429-881-3.

ŘEHÁK, Jan J. *Hora Kutná a její okolí: k potřebě cestujících a jejich domácích*. Kutná Hora: Nákladem knihkupectví Karla Šolce, 1879.

SYROVÝ, Bohuslav a KOLEKTIV. *Architektura svědectví dob: Přehled vývoje stavitelství a architektury*. Praha: SNTL, 1974.

ŠTROBLOVÁ, Helena, Jana VANĚČKOVÁ a Pavel NOVÁK. *Průvodce: Kutná Hora a okolí, Čáslav a okolí, Posázaví*. Kutná Hora: KIC, 1997. ISBN 80-238-4772-4.
ŠTROBLOVÁ, Helena. Blanka ALTOVÁ, Jarmila VALENTOVÁ, et al. *Kutná Hora: Dějiny českých měst*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-186-7.

TILL, Alois. *Královské horní město Kutná Hora, sídlo umění*. V Lounech: Edvard Fastr, 1915.

VORLÍČEK, Karel. *Dějiny restaurace a dostavby velechrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné 1884–1905*. Kutná Hora: Tiskem Ad. Švarce, 1906.

ZACH, Jiří a Josef BRANIŠ. *Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře: Druhá doba dostavby*. Kutná Hora, 1886.

Internetové zdroje

Benedikt Rejt. Online. Dostupné z: <https://zivotopis.osobnosti.cz/benedikt-rejt.php> [cit.2024-06-04].

Čeněk Vosmík. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Čeněk_Vosmík [cit. 2024-03-07].

Eduard Herbst. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Eduard_Herbst [cit. 2024-03-20].

Epitaf. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Epitaf> [cit. 2024-04-01].

Filip de Nova villa. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Filip_de_Nova_villa [cit. 2024-01-19].

František Baugut. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Baugut [cit. 2024-04-01].

Golgota. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Golgota>.

Harpyje. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Harpyje> [cit. 2024-03-07].

Chrám svaté Barbory Kutná Hora (UNESCO, NKP). *InfoČesko* [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: <https://www.infocesko.cz/content/stredni-cechy-jihovychod-kutna-hora-pamatky-unesco-chram-svate-barbory-unesco-nkp.aspx>.

Chrám sv. Barbory. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Národní katalog* [online]. c2015 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/chram-sv-barbory-2154494>.

Ignác Raab. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_Raab.

Ignác z Loyoly. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_z_Loyoly [cit. 2024-11-27].

Ius regale montanorum. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ius_regale_montanorum [cit. 2024-03-09].

Jan Erazim Vocel. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Erazim_Vocel [cit. 2024-01-19].

Jan Jiří Heinsch. Online. Dostupné z: https://encyklopedieknihy.cz/index.php/Jan_Jiří_Heinsch.

Jindřich Václav Čapek. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jindřich_Václav_Čapek [cit. 2024-03-09].

Josef Krčil. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Krčil [cit. 2024-03-09].

Karel Škréta. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Škréta [cit. 2024-03-09].

Kaple Božího těla. Destinace Kutná Hora – městský informační portál [online]. Dostupné z: <https://destinace.kutnahora.cz/d/kaple-boziho-t> [cit. 2024-03-07].

Kdo odpočívá na hřbitově Všech svatých: Odkaz uznávaného arciděkana žije dál na českých univerzitách. *Kutnohorský deník* [online]. Dostupné z: https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/kdo-odpociva-na-hrbitove-vsech-svatych-20141031.html [cit. 2024-04-01].

Kutná Hora. Online. Dostupné z: <https://www.unesco-czech.cz/kutna-hora/predstaveni/>

Loket. Online. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_\(délková_míra\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_(délková_míra)) [cit. 2024-01-12].

Ludvík Lábler. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludvík_Lábler [cit. 2024-03-20].

Mlátek a želízko. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mlátek_a_želízko [cit. 2024-03-09].

Ohradní a opěrná zeď. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. *Památkový katalog* [online]. 2015 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/ohradni-a-operna-zed-13379108>.

Petr Brandl. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Brandl [cit. 2024-04-01].

Podřitek. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Podřitek> [cit. 2024-04-01].

Průvodce po chrámu sv. Barbory. Římskokatolická farnost arciděkanství Kutná Hora. [online]. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: <https://guide.khfarnost.cz/cz-pruvodce-barbora>.

Santiago Huerta Fernández. Online. Dostupné z: https://es.wikipedia.org/wiki/Santiago_Huerta_Fernández [cit. 2024-06-04].

Svorník. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Svorník> [cit. 2024-06-04].

Vikýř. Online. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vikýř> [cit. 2024-06-04].

Elektronická kniha

STAŇKOVÁ, Jaroslava a Josef PECHAR. *Tisíciletý vývoj architektury* [online]. Třetí přeprac. vyd. Praha: SNTL, 1989 [cit. 2024-03-04]. ISBN 80-03-00073-4. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:3949e610-994e-11e3-8e84-005056827e51?page=uuid:c9e64060-e64c-11e3-97c9-001018b5eb5c>.

Elektronické periodikum

VALCÁRCEL, J.P., J. DOMÍNGUEZ, E. MARTÍN a F. ESCRIG. *Structural Behaviour Of Gothic Vaults. Structural Studies, Repairs and Maintenance of Heritage Architecture* [online]. 2003, VIII.(66), 10 [cit. 2024-06-03]. ISSN 1743-3509. Dostupné z: <https://www.witpress.com/elibrary/wit-transactions-on-the-built-environment/66/2556>.

Seznam příloh

Přílohy I – Obrazová dokumentace k teoretické části.....	61
Přílohy II – Dokumentace k praktické části.....	109

Přílohy I – Obrazová dokumentace k teoretické části

Obr. 1: Pohled na chrám sv. Barbory od řeky Vrchlice

Obr. 2: Tarasní zed

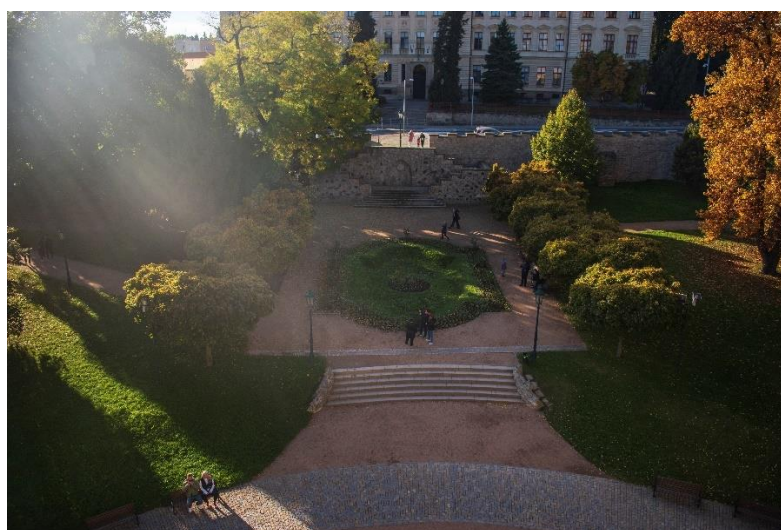
Obr. 3: Ohradní zeď

Obr. 4: Kaple Božího těla

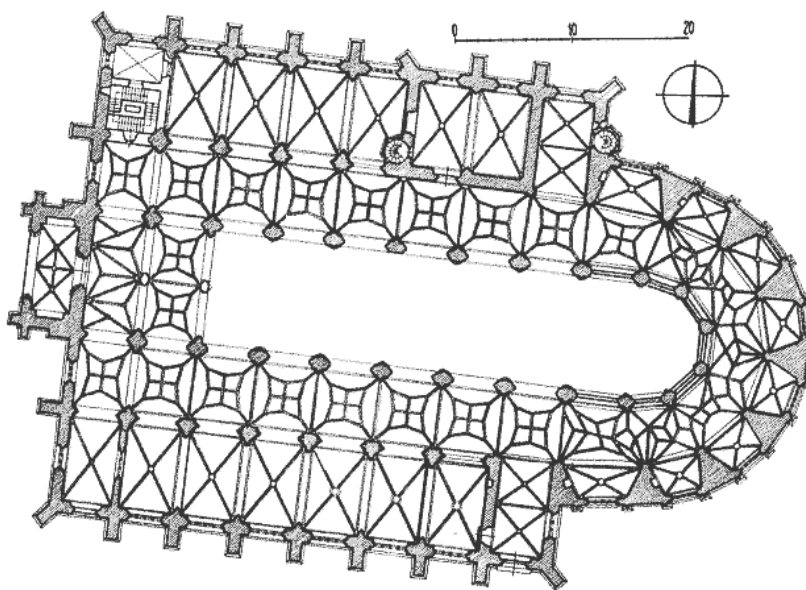
Obr. 5: Panoramatický výhled z terasy

Obr. 6: Park

Obr. 7: Most vedoucí k chrámu sv. Barbory

Obr. 8: Půdorys přízemí chrámu

Obr. 9: Opěrný systém, severní strana

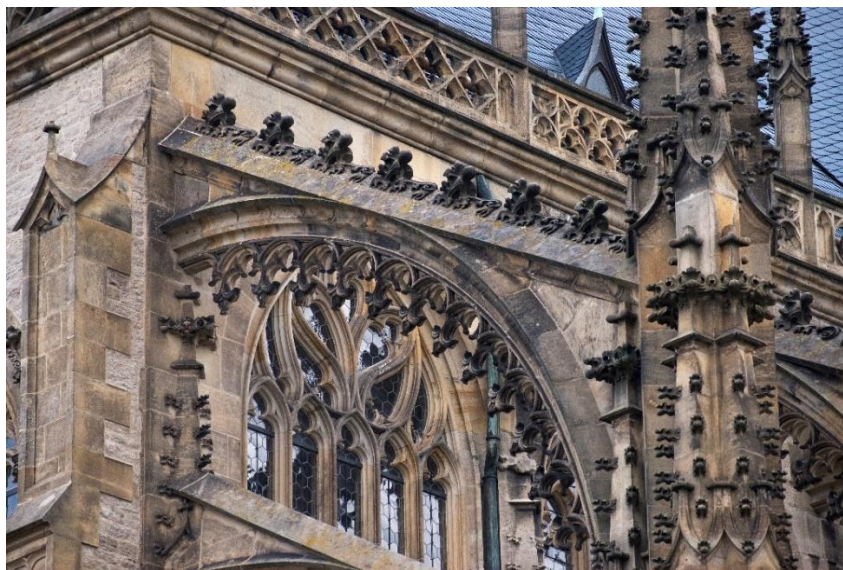
Obr. 10: Opěrný systém

Obr. 11: Opěrné oblouky a piliře

Obr. 12: Fiály posázené kraby

Obr. 13: Lilie a kraby

Obr. 14: Opěráky

Obr. 15: Maskaron

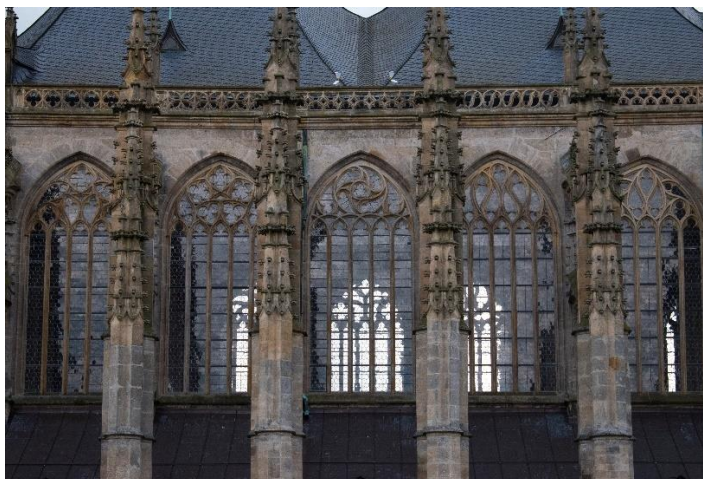
Obr. 16: Maskaron

Obr. 17: Vychýlený pilíř

Obr. 18: Gotická okna v přízemí

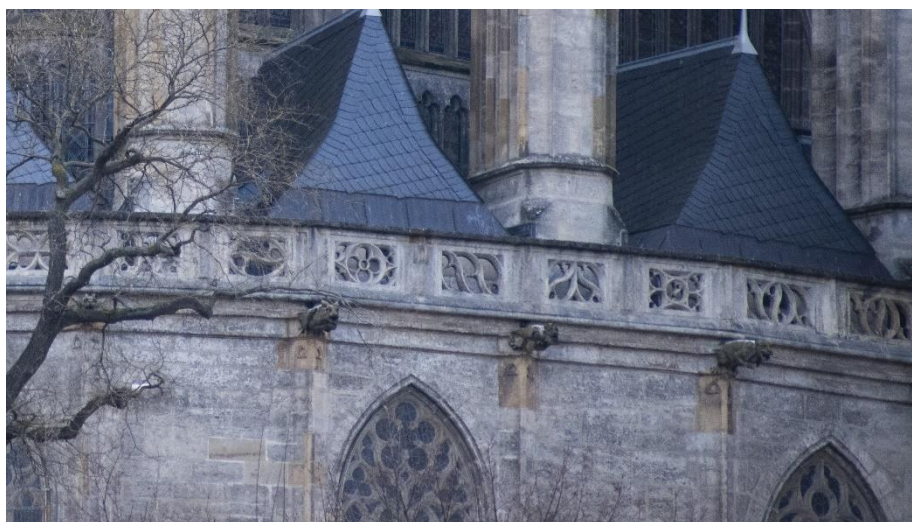
Obr. 19: Pozdně gotická okna v horní části chrámu

Obr. 20: Kamenná atika

Obr. 21: Východní části chrámu/chór

Obr. 22: Prolamovaná atika nad chórovými kaplemi

Obr. 23: Osový pilíř

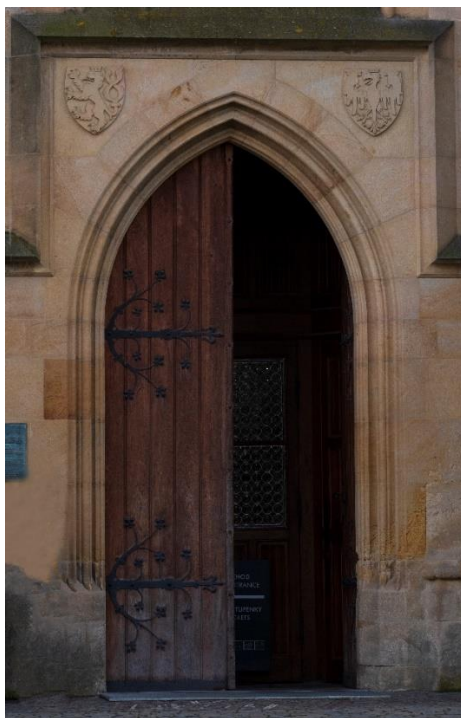
Obr. 24: Sochařská výzdoba osového pilíře

Obr. 25: Střešní atika

Obr. 26: Severní rameno, portál

Obr. 27: Severní portál

Obr. 28: Městský znak a chrlič v podobě kozoroha

Obr. 29: Chrlíč v podobě netopýra

Obr. 30: Vřetenové schodiště

Obr. 31: Chrlíč – znak nákladníků hor a reliéf zobrazující těžkou práci v dolech

Obr. 32: Socha sv. Barbory pod baldachýnem

Obr. 33: Chrlíč – okřídlený muž s maskaronem mezi nohama

Obr. 34: Chrlíč – vydra s úlovkem

Obr. 35: Chrlič – harpyje

Obr. 36: Chrlič – okřídlený rohatý čtvernožec

Obr. 37: Chrlič – orel s korunkou na hlavě

Obr. 38: Chrlíč – drak

Obr. 39: Chrlíč – kovář s kladivem a podkovou

Obr. 40: Chrlíč – okřídlená kočka

Obr. 41: Chrič – kanec

Obr. 42: Chrič – pastýř s ovčí u nohou

Obr. 43: Chrič – okřídlený beran

Obr. 44: Chrlič – dravý pták

Obr. 45: Chrlič – hráč na loutnu

Obr. 46: Chrlič – žába

Obr. 47: Čtvernožec

Obr. 48: Erb jižního ramene a chrlič netopýra

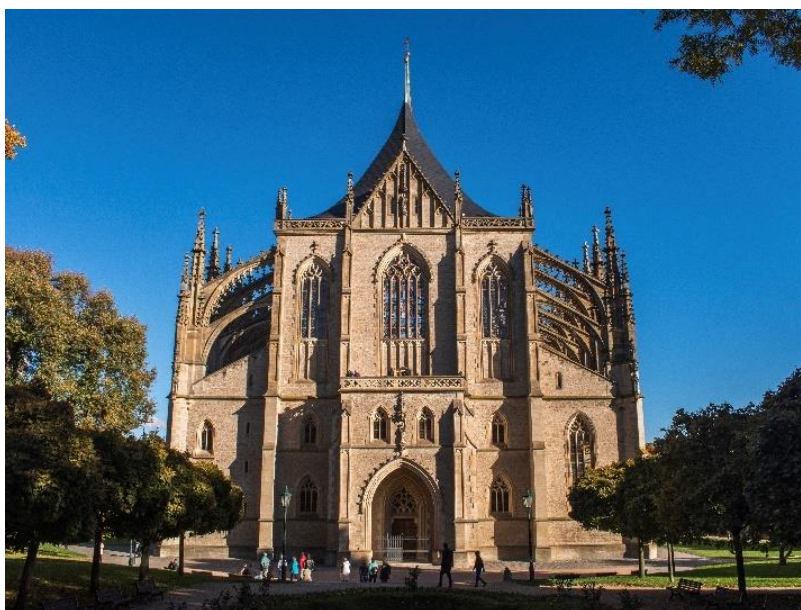
Obr. 49: Chrlíč – opice s pomerančem

Obr. 50: Socha sv. Václava

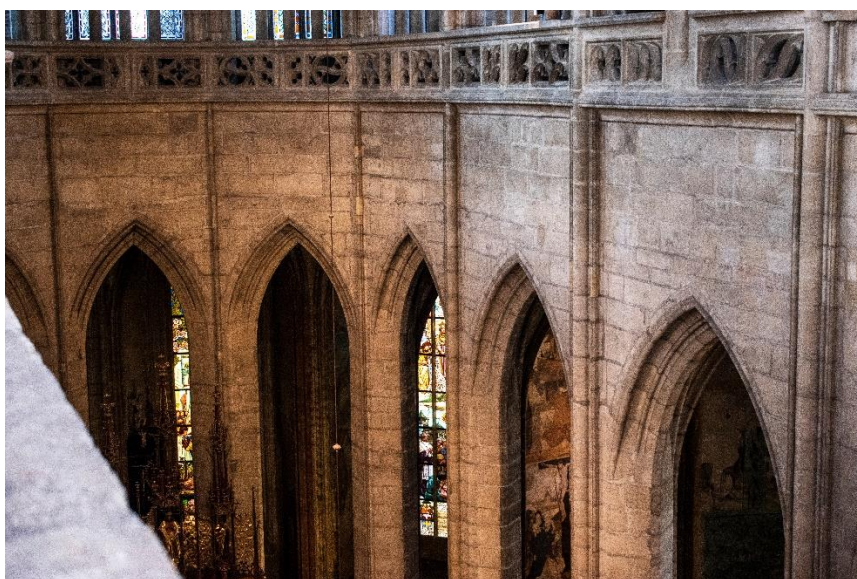
Obr. 51: Chrlíč – čert s otevřenými ústy

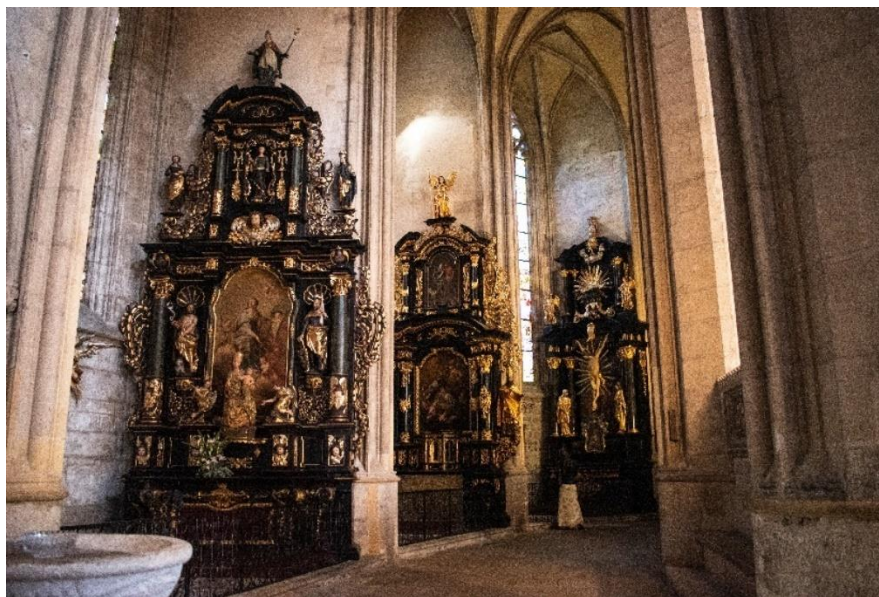
Obr. 52: Západní průčelí

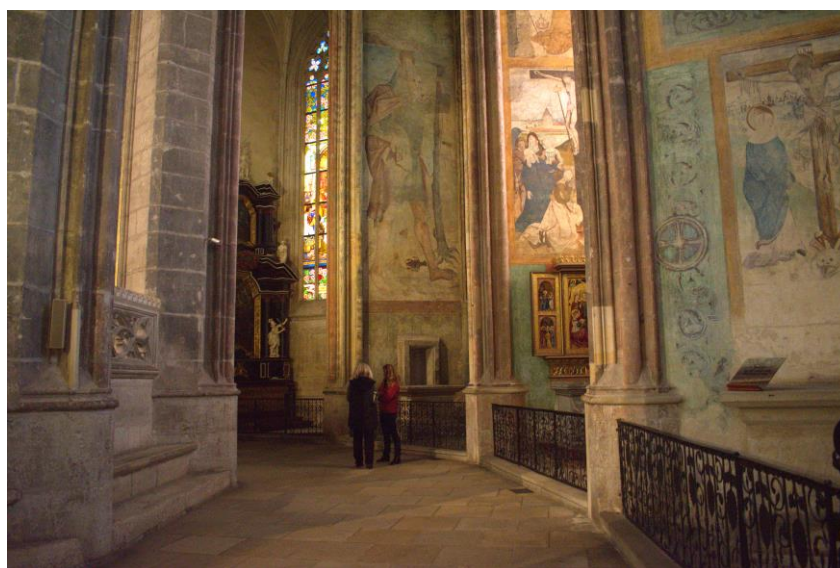
Obr. 53: Socha sv. Barbory na štítu západního průčelí

Obr. 54: Arkády

Obr. 55: Chórový ohoz s kaplí sv. Kateřiny, sv. Blažeje a sv. Kříže

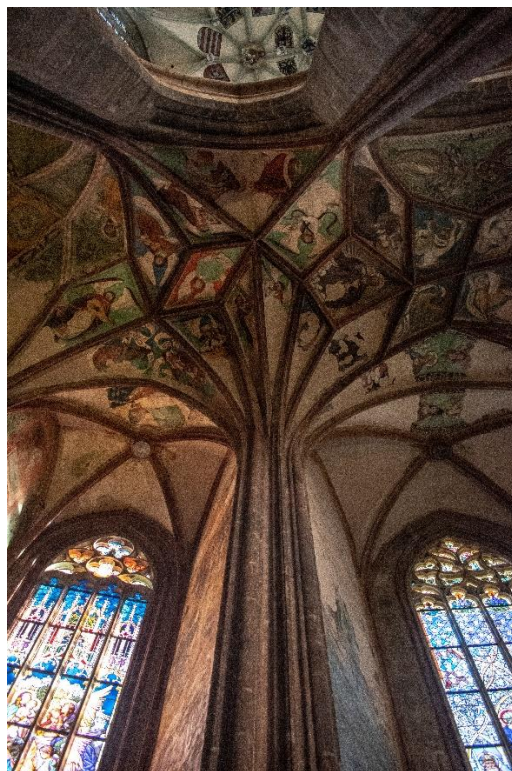
Obr. 56: Chórový ohoz s kaplemi – Hašplířská, Smíškovská, sv. Doroty a sv. Basila

Obr. 57: Hlavní oltář

Obr. 58: Zadní strana hlavního oltáře

Obr. 59: Hvězdová klenba v chórovém ochozu

Obr. 60: Socha Panny Marie

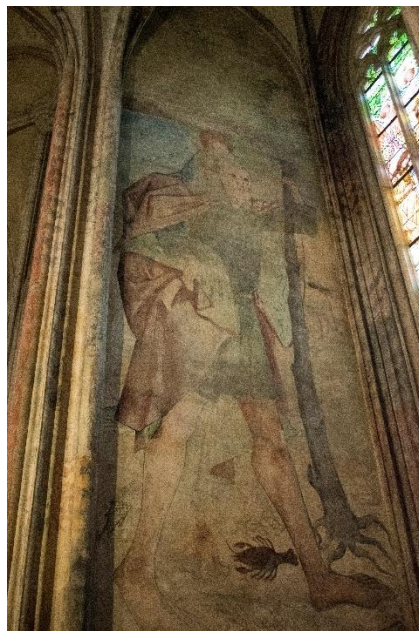
Obr. 61: Kaple sv. Václava

Obr. 62: Kaple sv. Basila

Obr. 63: Menza v kapli sv. Doroty

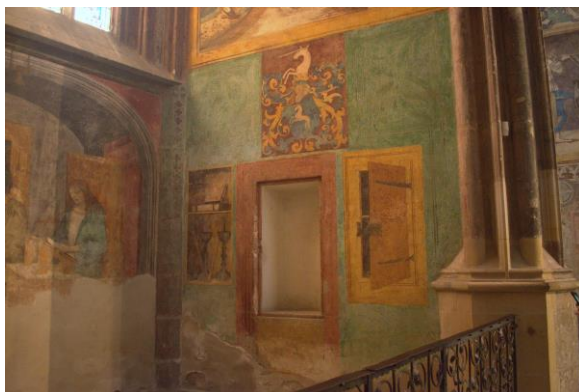
Obr. 64: Kaple sv. Doroty – nástěnná malba

Obr. 65: Smiškovská kaple – oltářní menza

Obr. 66: Smiškovská kaple – nástěnná malba

Obr. 67: Smiškovská kaple – nástěnná malba a výklenek

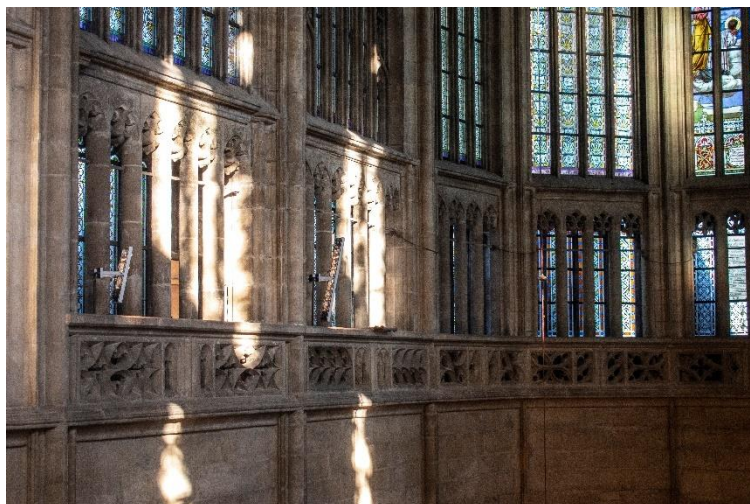
Obr. 68: Hašplířská kaple

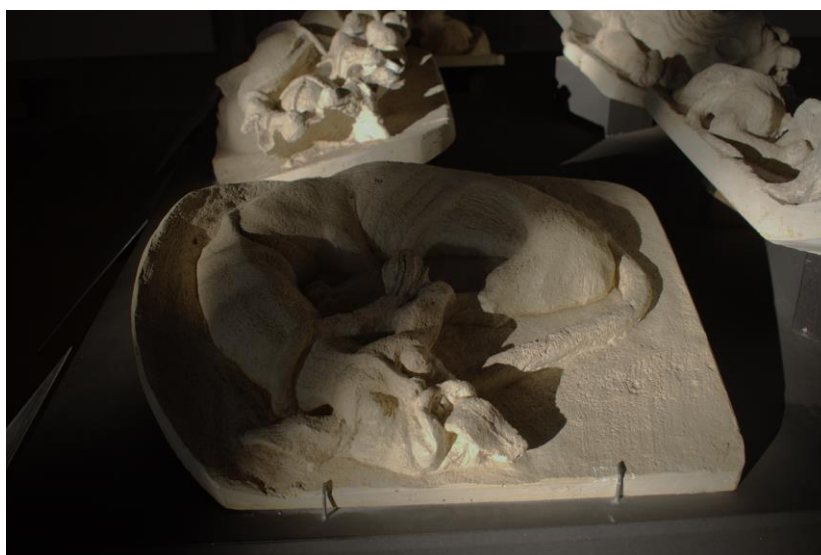
Obr. 69: Hašplířská kaple – nástěnná malba

Obr. 70: Hašplířská kaple – nástěnná malba nad menzou

Obr. 71: Triforium

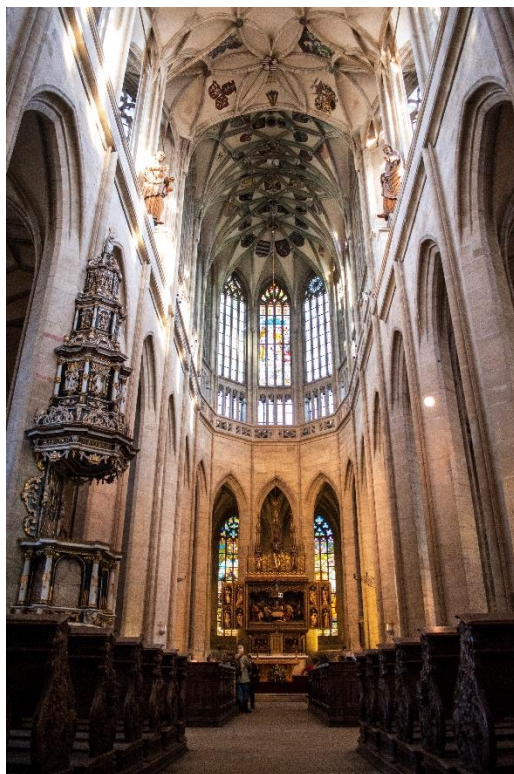
Obr. 72: Jedna z plastik sejmutých z triforia

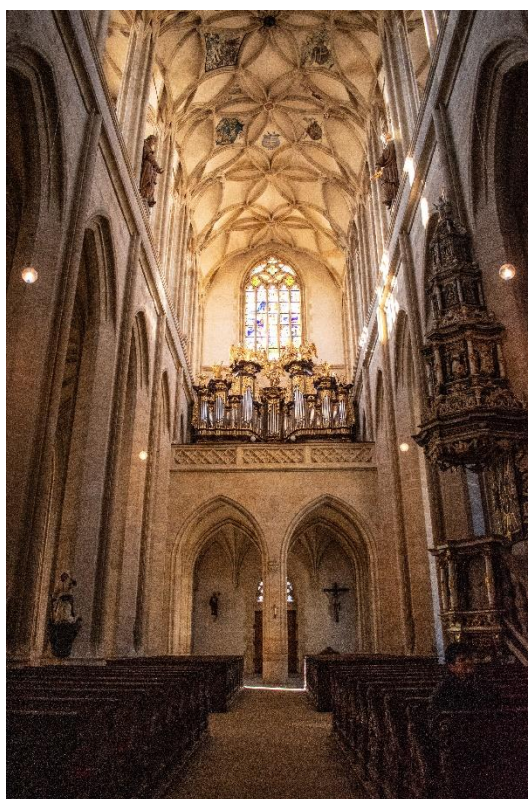
Obr. 73: Gotická okna nad triforiem

Obr. 74: Síťová klenba nad kněžištěm od Matyáše Rejska

Obr. 75: Hlavní loď – pohled na východní stranu

Obr. 76: Hlavní loď – pohled na západní stranu

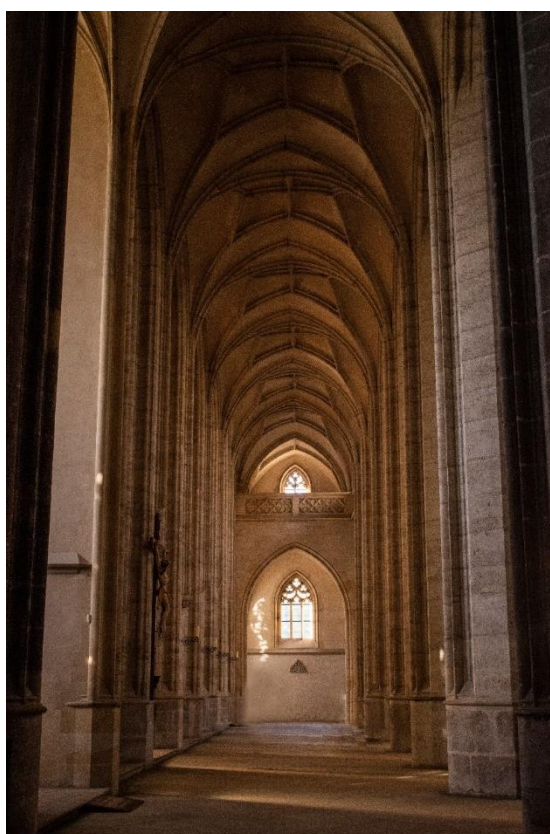
Obr. 77: Lavice hlavní lodi

Obr. 78: Pískovcová kazatelna

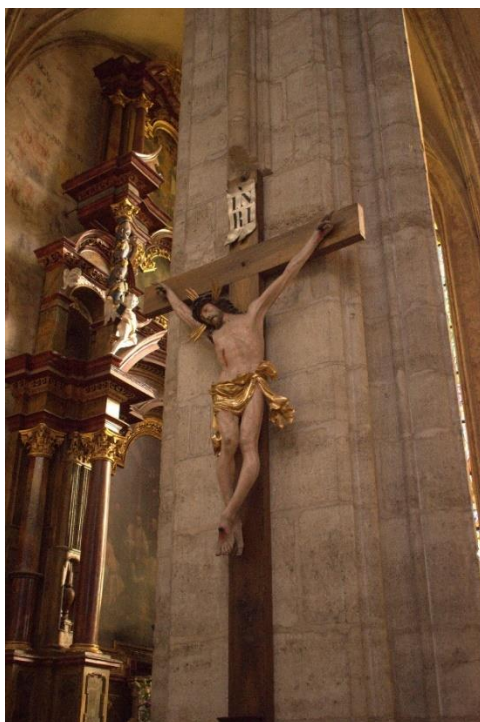
Obr. 79: Varhany

Obr. 80: Vnitřní boční loď

Obr. 81: Klenba se čtyřcípými hvězdicemi boční lodi

Obr. 82: Krucifix

Obr. 83: Socha havíře

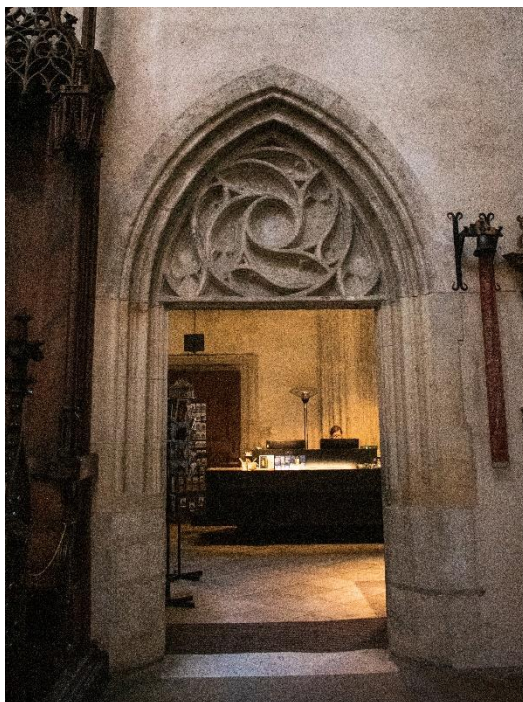
Obr. 84: Pozdně gotické lavice severní vnitřní boční lodi

Obr. 85: Epitaf

Obr. 86: Barokní obraz Nanebevzetí sv. Barbory od Ignáce Raaba

Obr. 87: Portál sakristie

Obr. 88: Oltář sv. Ignáce z Loyoly

Obr. 89: Kaple sv. Ignáce z Loyoly – barokní zpovědnice

Obr. 90: Kaple sv. Ignáce z Loyoly – nástěnná malba

Obr. 91: Mincířská kaple – nástěnné malby

Obr. 92: Oltář sv. Františka Xaverského

Obr. 93: Zpěvácká kruchta v severním rameni

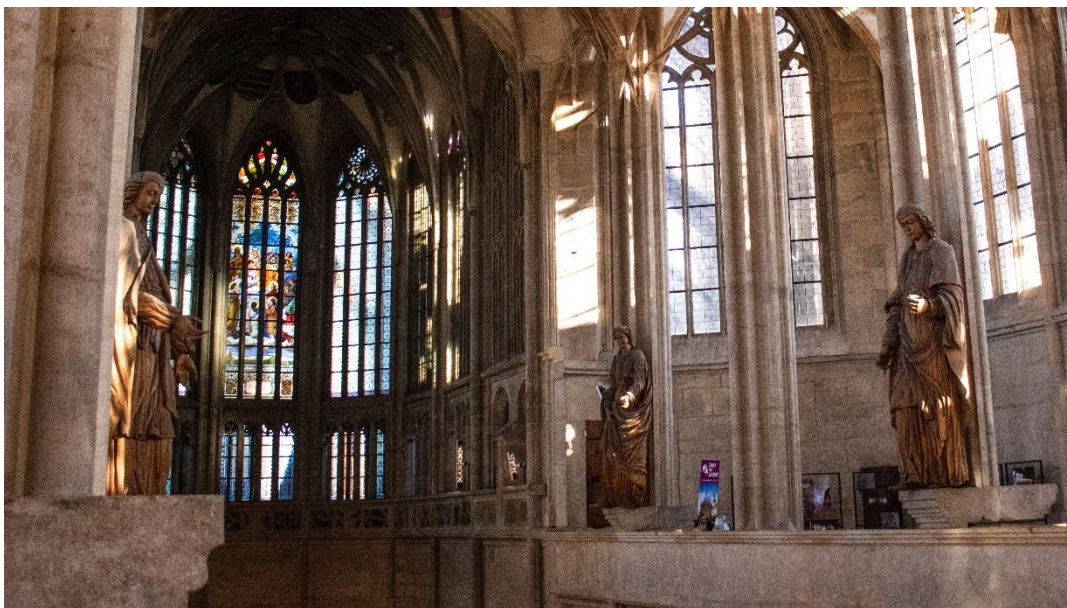
Obr. 94: Oltář sv. Doroty v jižním rameni

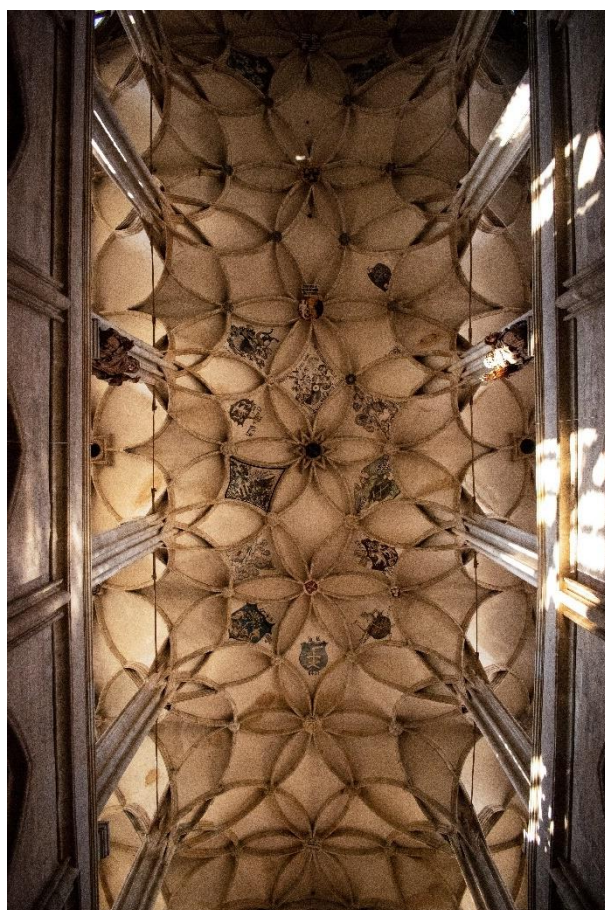
Obr. 95: Empora

Obr. 96: Empora

Obr. 97: Sochy na empore – alegorie čtyř ctností

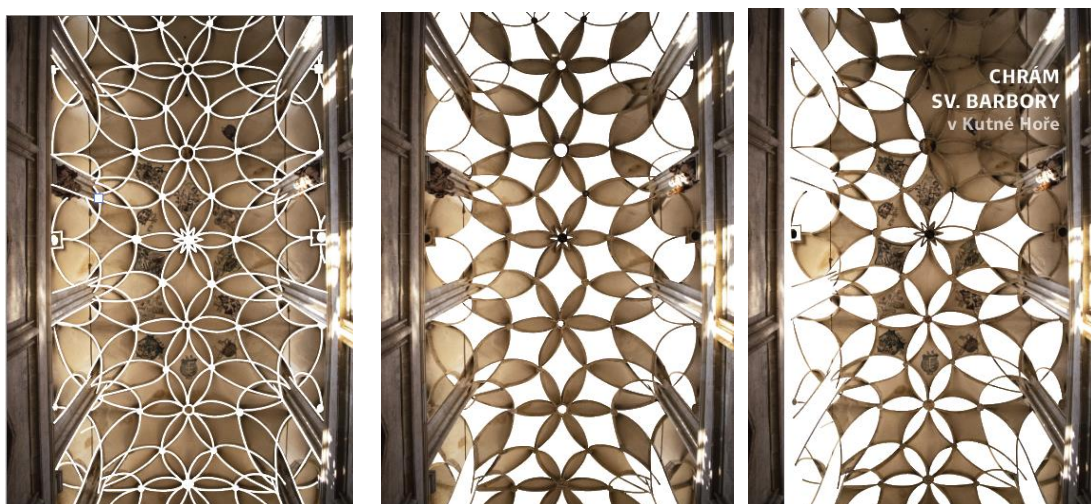

Obr. 98: Kroužená klenba se šesticípými hvězdami od Benedikta Rieda

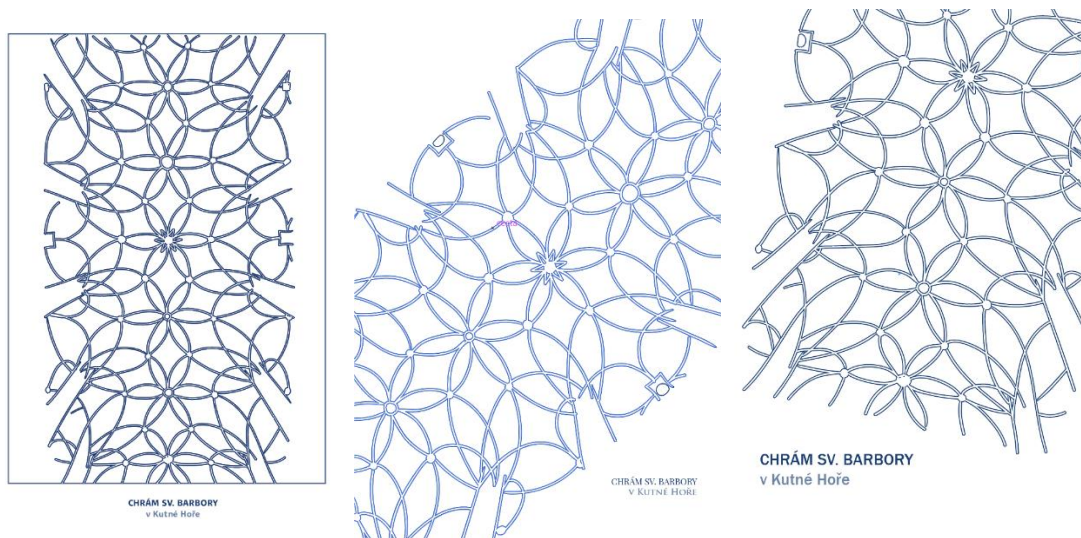
Přílohy II – Dokumentace praktické části

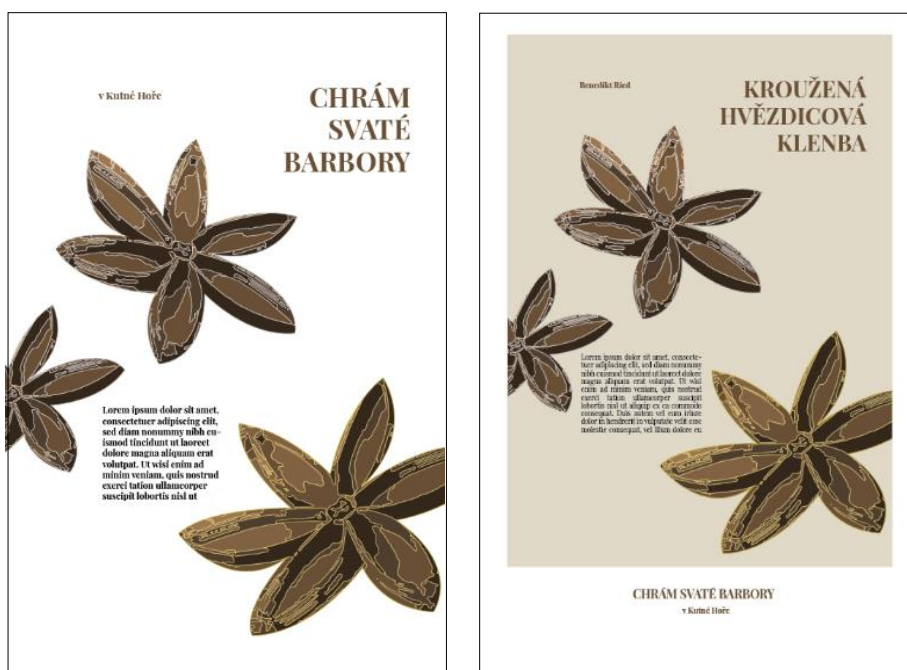
Obr. 99: Prvotní skici klenby

Obr. 100: Prvotní vektorové skici

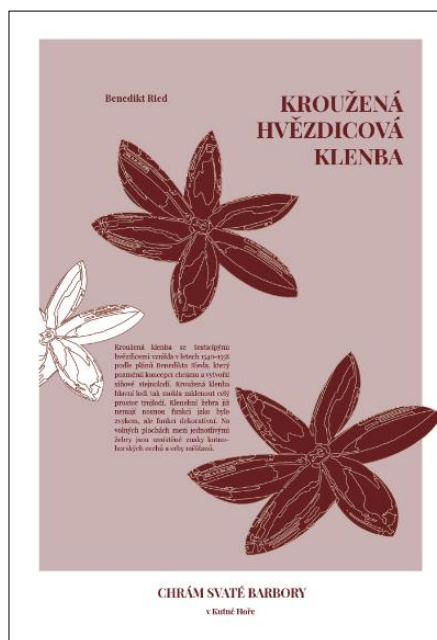
Obr. 101: Schéma klenebního systému

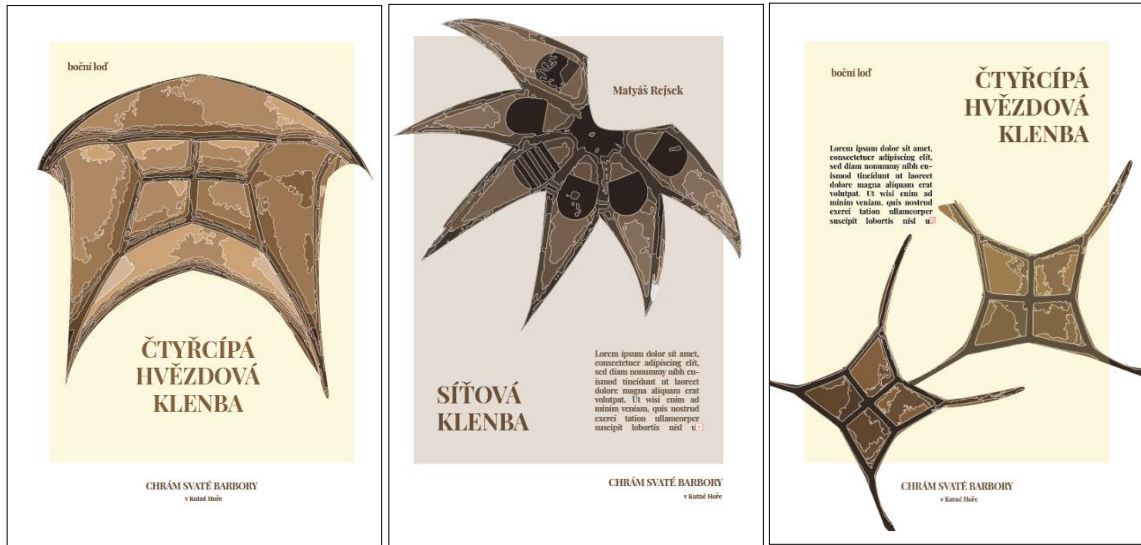
Obr. 102: První návrhy

Obr. 103: Barevné varianty

Obr. 104: Výsledný návrh

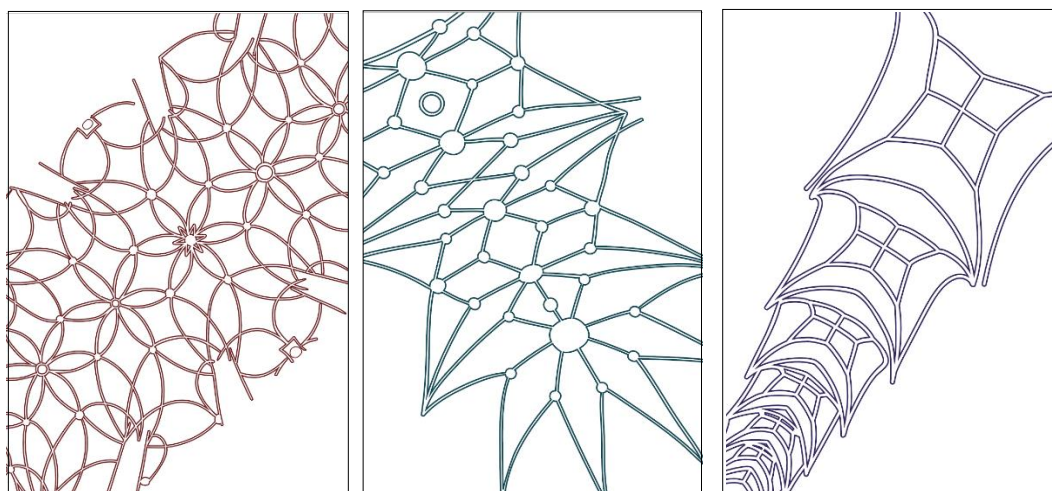
Obr. 105: Návrhy dalších svatobarborských kleneb

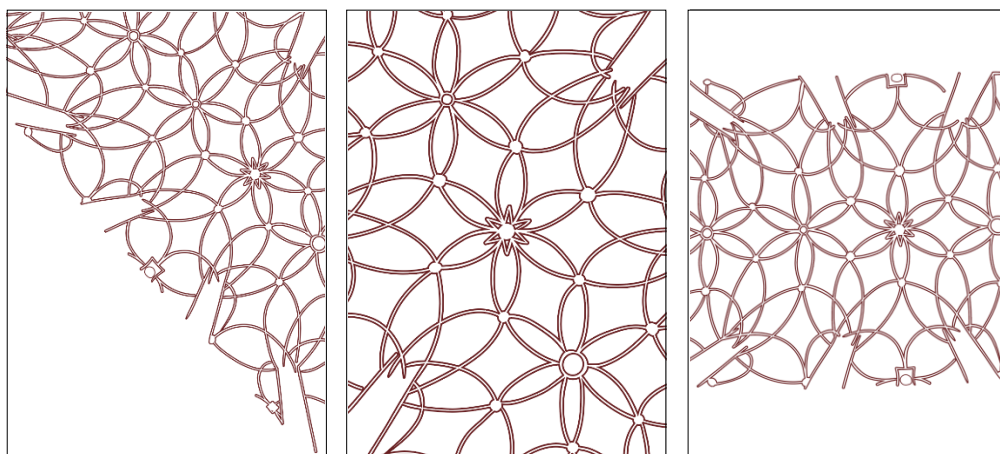
Obr. 106: Barevné možnosti

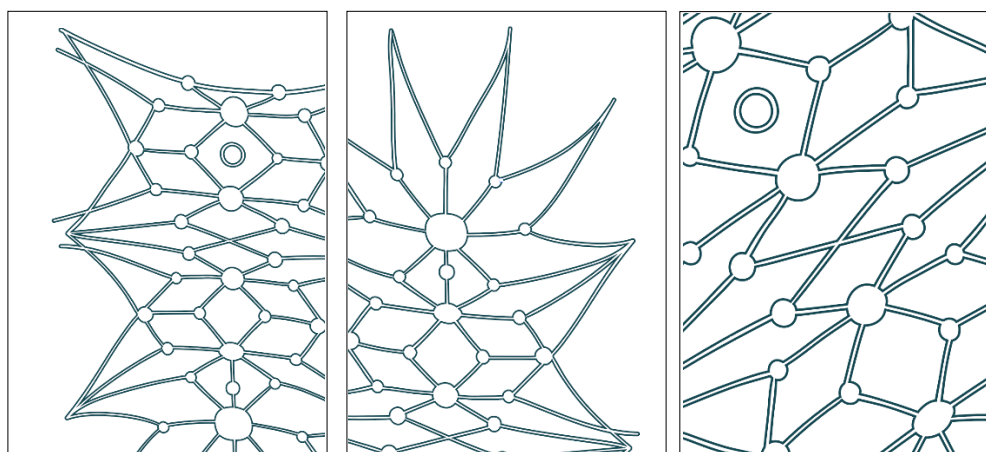
Obr. 107: Finální hlavní postery

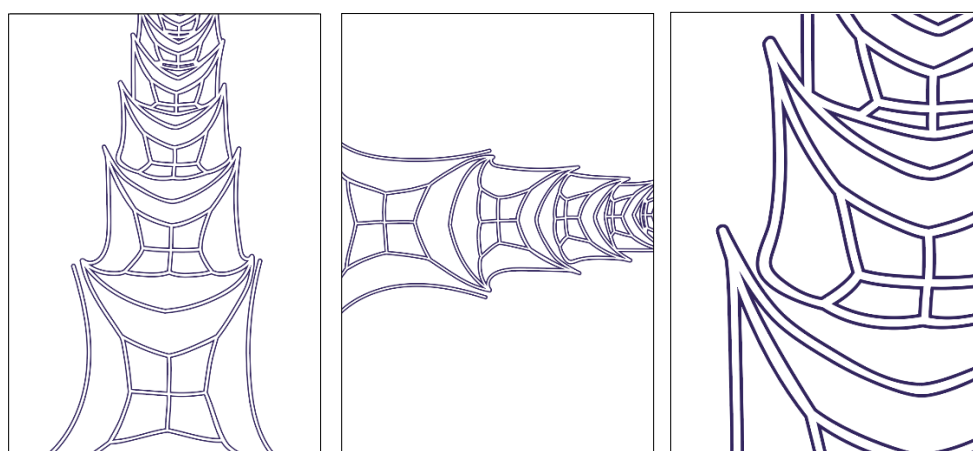
Obr. 108: Schémata svatobarborských kleneb

Obr. 109: Doplnující schémata

Obr. 110: Doplnující schémata

Obr. 111: Doplnující schémata

Zdroje příloh

Příloha I

Obr. 1: Pohled na chrám sv. Barbory od řeky Vrchlice

zdroj: autorská fotografie

Obr. 2: Tarasní zeď

zdroj: autorská fotografie

Obr. 3: Ohradní zeď

zdroj: autorská fotografie

Obr. 4: Kaple Božího těla

zdroj: autorská fotografie

Obr. 5: Panoramatický výhled z terasy

zdroj: autorská fotografie

Obr. 6: Park

zdroj: autorská fotografie

Obr. 7: Most vedoucí k chrámu sv. Barbory

zdroj: autorská fotografie

Obr. 8: Půdorys přízemí chrámu

zdroj: http://hrady.dejiny.cz/kutna_hora/barbora/011.htm

Obr. 9: Opěrný systém, severní strana

zdroj: autorská fotografie

Obr. 10: Opěrný systém

zdroj: autorská fotografie

Obr. 11: Opěrné oblouky a pilíře

zdroj: autorská fotografie

Obr. 12: Fiály posázené kraby

zdroj: autorská fotografie

Obr. 13: Lilie a kraby

zdroj: autorská fotografie

Obr. 14: Opěráky

zdroj: autorská fotografie

Obr. 15: Maskaron

zdroj: autorská fotografie

- Obr. 16: Maskaron
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 17: Vychýlený pilíř
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 18: Gotická okna v přízemí
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 19: Pozdně gotická okna v horní části chrámu
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 20: Kamenná atika
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 21: Východní části chrámu/chór
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 22: Prolamovaná atika nad chórovými kaplemi
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 23: Osový pilíř
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 24: Sochařská výzdoba osového pilíře
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 25: Střešní atika
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 26: Severní rameno, portál
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 27: Severní portál
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 28: Městský znak a chrlič v podobě kozoroha
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 29: Chrlič v podobě netopýra
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 30: Vřetenové schodiště
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 31: Chrlič – znaku nákladníků hor a reliéf zobrazující těžkou práci v dolech
zdroj: autorská fotografie

Obr. 32: Socha sv. Barbory pod baldachýnem
zdroj: autorská fotografie

Obr. 33: Chrlič – okřídlený muž s maskaronem mezi nohama
zdroj: autorská fotografie

Obr. 34: Chrlič – vydra s úlovkem
zdroj: autorská fotografie

Obr. 35: Chrlič – harpyje
zdroj: autorská fotografie

Obr. 36: Chrlič – okřídlený rohatý čtvernožec
zdroj: autorská fotografie

Obr. 37: Chrlič – orel s korunkou na hlavě
zdroj: autorská fotografie

Obr. 38: Chrlič – drak
zdroj: autorská fotografie

Obr. 39: Chrlič – kovář s kladivem a podkovou
zdroj: autorská fotografie

Obr. 40: Chrlič – okřídlená kočka
zdroj: autorská fotografie

Obr. 41: Chrlič – kanec
zdroj: autorská fotografie

Obr. 42: Chrlič – pastýř s ovci u nohou
zdroj: autorská fotografie

Obr. 43: Chrlič – okřídlený beran
zdroj: autorská fotografie

Obr. 44: Chrlič – dravý pták
zdroj: autorská fotografie

Obr. 45: Chrlič – hráč na loutnu
zdroj: autorská fotografie

Obr. 46: Chrlič – žába
zdroj: autorská fotografie

Obr. 47: Čtvernožec
zdroj: autorská fotografie

- Obr. 48: Erb jižního ramene a chrlič netopýra
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 49: Chrlič – opice s pomerančem
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 50: Socha sv. Václava
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 51: Chrlič – čert s otevřenými ústy
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 52: Západní průčelí
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 53: Socha sv. Barbory na štítu západního průčelí
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 54: Arkády
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 55: Chórový ochoz s kaplí sv. Kateřiny, sv. Blažeje a sv. Kříže
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 56: Chórový ochoz s kaplemi – Hašplířská, Smíškovská, sv. Doroty a sv. Basila
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 57: Hlavní oltář
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 58: Zadní strana hlavního oltáře
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 59: Hvězdová klenba v chórovém ochozu
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 60: Socha Panny Marie
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 61: Kaple sv. Václava
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 62: Kaple sv. Basila
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 63: Menza v kapli sv. Doroty
zdroj: autorská fotografie

Obr. 64: Kaple sv. Doroty – nástěnná malba
zdroj: autorská fotografie

Obr. 65: Smíškovská kaple – oltářní menza
zdroj: autorská fotografie

Obr. 66: Smíškovská kaple – nástěnná malba
zdroj: autorská fotografie

Obr. 67: Smíškovská kaple – nástěnná malba a výklenek
zdroj: autorská fotografie

Obr. 68: Hašplířská kaple
zdroj: autorská fotografie

Obr. 69: Hašplířská kaple – nástěnná malba
zdroj: autorská fotografie

Obr. 70: Hašplířská kaple – nástěnná malba nad menzou
zdroj: autorská fotografie

Obr. 71: Triforium
zdroj: autorská fotografie

Obr. 72: Jedna z plastik sejmutých z triforia
zdroj: autorská fotografie

Obr. 73: Gotická okna nad triforiem
zdroj: autorská fotografie

Obr. 74: Síťová klenba nad kněžištěm od Matyáše Rejska
zdroj: autorská fotografie

Obr. 75: Hlavní loď – pohled na východní stranu
zdroj: autorská fotografie

Obr. 76: Hlavní loď – pohled na západní stranu
zdroj: autorská fotografie

Obr. 77: Lavice hlavní lodi
zdroj: autorská fotografie

Obr. 78: Pískovcová kazatelna
zdroj: autorská fotografie

Obr. 79: Varhany
zdroj: autorská fotografie

- Obr. 80: Vnitřní boční loď
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 81: Klenba se čtyřcípými hvězdicemi boční lodi
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 82: Krucifix
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 83: Socha havíře
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 84: Pozdně gotické lavice severní vnitřní boční lodi
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 85: Epitaf
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 86: Barokní obraz Nanebevzetí sv. Barbory od Ignáce Raaba
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 87: Portál sakristie
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 88: Oltář sv. Ignáce z Loyoly
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 89: Kaple sv. Ignáce z Loyoly – barokní zpovědnice
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 90: Kaple sv. Ignáce z Loyoly – nástěnná malba
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 91: Mincířská kaple – nástěnné malby
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 92: Oltář sv. Františka Xaverského
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 93: Zpěvácká kruchta v severním rameni
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 94: Oltář sv. Doroty v jižním rameni
zdroj: autorská fotografie
- Obr. 95: Empora
zdroj: autorská fotografie

Obr. 96: Empora

zdroj: autorská fotografie

Obr. 97: Sochy na empoře – alegorie čtyř ctností

zdroj: autorská fotografie

Obr. 98: Kroužená klenba se šesticípými hvězdicemi od Benedikta Rieda

zdroj: autorská fotografie

Příloha II

Obr. 99 až Obr. 111: autorský soubor